

Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesine Yönelik Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma *

Sıddıka Demirtaş¹, Nihan Akkocaoğlu Çayır²

Öz

Bu araştırma, 2018 yılında Sınıf Öğretmenleri İçin Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri proje başlığıyla, TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) 4005 Yenilikçi Eğitim Uygulamaları Destekleme Programı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Ankara’da görev yapan 28 sınıf öğretmeniyle, 10 gün süreyle uygulamalı olarak yürütülen projede, sınıf öğretmenlerinin sınıf dışı eğitim etkinliklerinin planlama ve yürütmeye yönelik bilgi ve becerilerini artırmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Öğretmenlerin Rahmi Koç Müzesi, Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi, Feza Gürsey Bilim Merkezi, Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi, Gordion Müzesi, Beypazarı ve Tuz Gölü’ne geziler düzenlenerek sınıf dışı eğitim etkinliklerinin özelliklerini yaşayarak öğrenmeleri hedeflenmiş ve uygulamalar sınıf dışı eğitimin kuramsal temelleriyle desteklenmiştir. Öğretmenlerin kendi sınıf dışı etkinliklerini üretmeleriyle tamamlanan süreçte hem nitel hem de nicel veri toplama araçları kullanılmıştır. Öğretmenlere sürecin başında ve sonunda “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” ile “Sınıf Öğretmenleri İçin Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesi Değerlendirme Formu” uygulanmıştır. Proje bitiminde ise 5 öğretmen ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar öğretmenlerin okul dışı çevrelere eğitim amaçlı gezi düzenleme öz yeterlik inançlarında artış olduğunu göstermektedir. Ayrıca öğretmenler, süreç sonunda sınıf dışı eğitim etkinliklerini planlamanın önemini, planlama sürecinin niteliklerini kavramış, sınıf dışı eğitimin tanımı ve özellikleri hakkında bilgi sahibi olmuş, bunun yanında öğretmenlerin sınıf dışı eğitimin uygulanabilirliğine yönelik ön yargılarının azalarak gezi düzenleme konusundaki motivasyonlarının yükselmiş olduğu söylenebilir. Sınıf dışı eğitimin ilkökulda uygulanabilirliğini artırmak için sınıf öğretmenlerinin bu konuya ilişkin bilgi ve becerilerini artırmak amacıyla, projeler yürütülmesi ve hizmet içi eğitimler düzenlenmesi, lisans programlarındaki öğretim derslerinin sınıf dışı eğitimi kapsamı söz konusu olmalıdır. Bu sürecin uygulamalı

Anahtar Kelimeler

Sınıf dışı eğitim
Sınıf öğretmenleri
Yaratıcı drama
Müze eğitimi
Doğa eğitimi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 14.03.2020

Kabul Tarihi: 09.02.2021

Elektronik Yayın Tarihi: 13.04.2021

DOI: 10.15390/EB.2021.9565

* Bu çalışma 2018 yılında Sınıf Öğretmenleri İçin Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri proje başlığıyla, TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) 4005 Yenilikçi Eğitim Uygulamaları Destekleme Programı tarafından desteklenmiştir. Bu araştırma 16-20 Ekim 2019 tarihleri arasında yapılan 18. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur ve sadece bildiri özeti özet kitapçığında yer almıştır.

¹ Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, soruc@hacettepe.edu.tr

² Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, nihanakkocaoğlu@gmail.com

olması, disiplinler arası ilişkiler kurularak zengin materyaller ile drama gibi öğretim yöntemleriyle zenginleşmesi sağlanmalıdır.

Giriş

Günümüz koşullarında, evlerinde ya da okullarında dört duvar arasına hapsedilen çocukların doğal ve sosyal çevreyi tanıma ve buralardaki etkileşimlere ilişkin öğrenme yaşantılarının çoğu zaman soyut uyarıcılar ve soyut yaşantılarla sınırlı kaldığı görülmektedir. Oysa öğrenme, yaşantı ürünü ve kalıcı izli davranış değişimi olarak tanımlanmaktadır (Ertürk,1998). Bu tanıma bakıldığında öğrenmenin, öğrenenin yaşantı geçirmesi sonucu gerçekleşen bir etkinlik olduğu görülmektedir. Yaşantı ise “Bireyin diğer bireylerle ve çevresiyle etkileşiminin bireyde bıraktığı iz.” olarak ifade edilir (Demirel, 2005). O halde öğrenmenin gerçekleşmesi için bireyin zengin yaşantılara sahip olması gerektiği ve bunun da çevresindeki diğer kişiler ve nesnelere sürekli etkileşimde bulunmasına bağlı olduğu söylenebilir. Daha kalıcı öğrenmeler sağlayabilmek için eğitim ortamında bireyi mümkün olduğunca çok sayıda duyuya hitap eden uyarıcı çeşitliliği ile karşı karşıya getirmek gereklidir. Çeşitli ve bol miktarda uyarıcının, izole okul ortamlarına ve dört duvarla çevrilmiş sınıfların içerisine getirilmesi her zaman mümkün olmadığından sınıf dışına çıkmak gereklidir. Dersliklerde, geleneksel olarak gerçekleşen öğrenme faaliyetleri, dört duvar içerisine sıkıştırılmıştır ve çoğunlukla sözel uyarıcılarla gerçekleştirilmektedir. Bu da öğrencilerin, kitaplar içerisinde yer alan bilgileri, anlamadan ezberleyip, daha sonra da tekrarlamalarına sebep olmaktadır. Öğrenme faaliyetlerinin, sınıf duvarları içine hapsedilmesi, öğrencilerin anlamdan yoksun laf kalabalığını somut yaşantılarla birleştirmeden sürekli tekrarlanmasını teşvik etmektedir. Oysa öğrenme etkinliklerini sınıfın dışına çıkartılması daha anlamlı ve kavrayarak öğrenme ve kalıcılığı artırma şansını yaratmaktadır (Martin, 1999.) Dewey’e göre, deneysel eğitimin merkezinde etkin yaşantıların yer alması çok önemlidir. Deneysel eğitim, öğrencinin, bilgi, beceri ve değerlerini birebir ve somut yaşantılar geçirerek yapılandırması temeline dayanır. Bu yaşantılar, iş başında eğitim, staj çalışmaları, arazi çalışmaları, dış alanda yapılan çalışmalar ve sınıf dışı eğitim etkinliklerini içermelidir (Kime, 2008).

Ford (1986), sınıf dışı eğitimi “Sınıf dışında, sınıfın dışı hakkında ve sınıfın dışı için yapılan eğitimidir.” diye tanımlamaktadır. Bu tanım öğrenmenin nerede gerçekleşeceği, neyin öğretileceği ve etkinliğin amacının ne olacağı hakkında bilgi vermektedir. Sınıf dışında öğrenme doğa parkları, ormanlık alanlar vb. herhangi bir doğal çevrede, fabrika, baraj vb. bir kurumda, müze, sanat galerileri gibi alanlarda yani akla gelebilecek, öğrenme amacına hizmet edebilecek her yerde gerçekleşebilir. Sınıf dışı etkinliklerde içerik yine sınıfın dışıdır. Biyoloji, matematik, tarih, coğrafya vb. öğrenilecek konu alanı her ne olursa olsun, bunların gerçek nesnelere sınıf dışındadır. Sınıf dışı, bireye hem doğa hem de insan ürünü olan öğrenme konularında bütüncül bir yaklaşım sunabilmektedir. “Sınıf dışı için” ifadesi, öğretme-öğrenme etkinliklerinin amacını sunmaktadır. Okulun ve eğitimin temel amacına bakıldığında zaten bu amacın bireyi gerçek yaşam koşullarında gerekecek bilgi, beceri ve tutumlarla donatmak olduğu bilinen bir gerçektir. Bu tür bir amacı gerçekleştirmek için kullanılacak içerik sınıfın dışındadır ve öğrenme olabildiğince çok sınıf dışında gerçekleşmelidir.

Sınıfın dışına çıkılması, öğrenciye, sınıf içerisinde sağlanandan çok daha farklı bir öğrenme çevresi sunar. Çocuk, duvarların dışına çıktığında keşfetmek ve denemek için daha geniş bir alana ve özgürlüğe sahip olur. Aynı zamanda sınıf dışı daha dinamik ve değişken bir çevredir, oldukça çeşitli bir yelpazede öğrenme materyallerine sahiptir. Yalnızca okul bahçesi bile, hava koşulları, sıcaklık, gün ışığının değişimi, mevsimlerin değişimi, bulutların hareketi vb. olayların gözlenme şansını sunmaktadır. Sınıf dışı, öğrenenin tüm duyularını kullanabilmesine olanak sağlar. Derslik içerisine ulaşabilen duyu uyaranlar, sınırlıdır ve manipüle edilmiştir. Sınıf dışında ise, çocuklar duymak, görmek, koklamak, tatmak ve dokunmak için daha fazla ve çeşitli uyarıcı ile karşılaşabilmektedirler (Tovey, 2007).

Çocuklar için, duvarların dışına çıkmak her zaman çekici bir etkinlik olmuştur. Çoğu yetişkin için ise, sınıf dışı etkinlikler orijinallikleri ve merak ve keşif duygusunu desteklemeleri dolayısıyla, öğrenim yaşantıları boyunca en çok hatırlanan etkinlikler olmuştur. Sınıf dışında yapılan etkinliklerin amaçları, öğrenenlere, sınıf içinde yapılan etkinliklere göre daha gerçekçi ve daha somut gelmektedir. Bu tür etkinlikler eğlencelidir ve akranlarıyla sınıf içerisinde olduğundan daha fazla etkileşimde bulunmalarına olanak tanır. Bu nedenle, sınıf dışı etkinlikler sadece bilginin edinilmesi değil, bilginin kavranılması, becerilerin geliştirilmesi, bireysel ve sosyal gelişimin desteklenmesini sağlamak ve öğrenmeyi desteklemektedir (Kimber ve Smith, 1999).

Sınıf dışı eğitim etkinlikleri eğitimsel amaçlarla, bir lider ya da eğitimcinin rehberliğinde, genellikle küçük gruplar hâlinde, kişisel gelişim için, sınıf duvarlarının dışında gerçekleşir (Halligan, 2006). Fitzpatrick (1968)'e göre sınıf dışı etkinliklerin kişisel gelişimin yanında aşağıdaki hedefleri vardır:

- Bireyin zihinsel, fiziksel ve duygusal tüm potansiyelini kullanmasına yardım etmek.
- Sınıf dışındaki kaynakları programı zenginleştirmek için öğrenme uyarıcıları olarak kullanmak.
- Doğal çevreyi ve insanın onunla olan ilişkilerini tanımak ve kavramak ve bunlar hakkındaki farkındalığı geliştirmek.
- Bireyi sınıf duvarları dışında da kendine güvenen bir birey hâline getirmek.
- Serbest zamanları daha iyi değerlendirebilmek için gereken bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmak ve geliştirmek.
- İşbirlikli çalışmalar yoluyla demokratik ilişkileri ve demokrasi anlayışını geliştirmek.
- Toplumsal, millî ve evrensel kaynakların kullanılması yoluyla vatandaşlık eğitimini desteklemek.
- İş başında eğitim çalışmaları yoluyla mesleki yeterliliği arttırmak.
- Estetik gelişimi desteklemek.

Sınıf dışı eğitimden kalıcı öğrenmeyi sağlamak başta olmak üzere estetik beğeni, vatandaşlık bilinci, doğaya duyarlılık gibi günümüzde önemli olan pek çok bilgi ve beceriyi geliştirmek için yararlanılabilir. Yapılan araştırmalar da sınıf dışı eğitimin sözü edilen amaçları destekleyen katkılar sağladığını göstermektedir. Öğrencilerin sözel olarak anlatıldığında kavramada zorlandıkları konuları anladıkları, öğrendiklerinin kalıcı olduğu ve eğlenerek öğrendikleri, derse yönelik ilgi ve meraklarının arttığı, akademik başarılarında ve konuları günlük hayatla ilişkilendirme düzeyinde artış görüldüğü araştırmalarla ortaya konmuştur (Bozdoğan ve Kavcı, 2016; Ertaş, Şen ve Parmaksızoğlu, 2011; Sontay, Tutar ve Karamustafaoğlu, 2016; Tatar ve Bağrıyanık, 2012). Sınıf dışı eğitimin bilişsel katkıları yanında öğrencilerin doğa, sanat, teknoloji ve bilime yönelik tutumlarında olumlu değişimler meydana getirmesi, çevresel farkındalık oluşturmaya gibi duyuşsal özelliklere de katkı sağladığı araştırmalarla desteklenmiştir (Demir Göloğlu ve Yılmaz, 2018; Okur Berberoğlu, 2015).

“Sınıf dışı neresidir?” dediğimizde ise temel olarak iki farklı çevreden söz edilmektedir. Bunlar, doğal ve insan yapımı olan sosyal çevredir.

“Sınıf dışı eğitim programları, rekreasyon alanlarını tanıma ve oluşturma; tarihî, kültürel ve doğal mirası koruma; doğal kaynakların doğru ve dengeli kullanımı; ekolojik sistemlerin tanınması ve korunması vb. konuları içerebilir. Buna ek olarak sınıf dışında disiplinler arası fırsatlar da vardır. Sınıf dışı etkinlikler, doğa içinde yaratıcı ve yapılandırıcı çalışmaları, güzel sanatları, matematiksel ölçme ve hesaplamaları ve daha birçok konuyu bünyesinde barındırabilir. Bu da öğrenene, anlamlı öğrenmeler için büyük olanaklar sağlar” (Altın ve Oruç, 2008, s. 13).

Sözü edilen disiplinler arası öğrenmeyi teşvik eden sınıf dışı öğrenme alanlarından biri de müzelerdir. Millî Eğitim Bakanlığı 2023 vizyonu çerçevesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı ile bir protokol imzalamış, bu protokol çerçevesinde öğretmenler için Müze Eğitimi Sertifika Programı başlatmıştır. Tarihi, coğrafyayı, sosyolojiyi yaşayarak öğrenmek için müzelerin önemi vurgulanarak uzmanlarla iş birliği içinde öğretmen eğitimleri düzenlenmektedir. Millî Eğitim Bakanlığının öğrencileri sınıf dışına çıkarma çabaları Türkiye Oryantiring ve Dağcılık Federasyonu ile yaptığı anlaşmada da kendini göstermektedir. Öğretmenlere iki yıl içinde doğa ve oryantiring eğitimi verilmesi planlanmaktadır. Bunların yanında öğretmenlerin 2019 mesleki çalışma takvimlerinde müzede ve doğada drama etkinlikleri ile oryantiring çalışmaları ön plana çıkmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı Ankara Hizmet İçi Eğitim Enstitüsü, 2019).

Millî Eğitim Bakanlığının (MEB) başlattığı bu girişimler, sınıf dışının öğrenme sürecinde önemli olduğunu ortaya koymakla birlikte öğretmenlerin bu konuda desteğe ihtiyaç duyduklarını da göstermektedir. Araştırmalar, öğretmenlerin sınıf dışı eğitim etkinliklerine yönelik bazı sorunlar yaşadığına işaret etmektedir. Sınıf öğretmenlerinin sınıf gezilerine ilişkin görüşlerinin anket ve görüşme yoluyla alındığı bir araştırmada öğretmenler, izin alma sürecinde bürokrasiyle ilgili sorunlar yaşadıklarını, ulaşım ve maddi açıdan güçlüklerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir (Demir, 2009). Bir diğer araştırmada yirmi sınıf, yirmi sosyal bilgiler öğretmeni ile sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı okul ortamlarını kullanma durumlarını tespit etmek amacıyla görüşmeler yapılmış, öğretmenler sınıf dışı okul ortamlarından yararlanamama nedenlerini program yoğunluğu, öğrenci fazlalığı, zaman yetersizliği, planlama sorunu olarak ifade etmişlerdir (Malkoç ve Kaya, 2015). Fen ve teknoloji öğretmenleriyle yürütülen bir çalışmada, anket aracılığıyla görüşleri alınan öğretmenler, sınıf dışı eğitim etkinliklerinde yaşadıkları zorlukları sıralamışlardır. Bunlar, öğretimsel araçların ve kaynakların sınırlı olması, öğretim programların sınıf dışı eğitimi destekleyecek nitelikte olmaması, sınıf dışı etkinliklerin fazla zaman alması, sınıf dışında öğrencilerin güvenliğini sağlamada güçlük ile planlama ve ön hazırlığın zaman ve emek gerektirmesi nedeniyle yaşanan gönülsüzlük, idareci ve velilerden kaynaklanan zorluklardır (Tatar ve Bağrıyanık, 2012). Yıldırım'ın (2012) 143 sosyal bilgiler öğretmeniyle yaptığı çalışmada ise öğretmenlerin %30'unun öğrencilerini geziye götürmedikleri, öğretmenlerin konu ya da üniteden bağımsız öğrencilerin motivasyonunu artırmak için onları geziye götürdükleri, gezi gözlemin ardından herhangi bir etkinlik yapmadıkları ve en sık rastladıkları sorunlar arasında ise öğrencilerin gezi esnasındaki disiplinsiz davranışları, kalabalık sınıfları yönetme zorluğu, gezilerin yasal sorumluluğun varlığı, gezi için yeterli zamanın olmaması ve velilerin gezi masrafını karşılayamaması olduğunu belirtmişlerdir. Benzer sonuçları vurgulayan araştırma sayısını artırmak mümkündür. Ancak araştırmalar bize öğretmenlerin sınıf dışı eğitim etkinliği düzenleme konusunda yeterli motivasyona sahip olmadıklarını da söylemektedir. Bunu öğretmenlerin gezi öncesi ve sonrasında yaşadıkları güçlüklerin üstesinden gelebilme ve süreci planlamaya yönelik bilgi ve deneyim eksikliğiyle ilişkilendirmek mümkün olabilir. Bununla birlikte halihazırda yürütülen sınıf dışı eğitim etkinliklerinin öğretimsel değerini de sorgulamak mümkündür. Okulların çoğu, imkanlarına bağlı olarak yılda bir kez ya da daha fazla okul gezisi yapmaya çalışmaktadır. Yapılan geziler, içinde bulunulan çevredeki olanaklara göre bilim merkezi, müze, oyun alanları, oyun parkları, doğal alanlar vb. yerlere gerçekleştirilmektedir. Ancak bu gezilerden önce yeterince detaylı ve iyi bir planlamanın yapılamaması nedeniyle, bu çalışmalardan elde edilecek öğrenme kazanımları yetersiz kalmakta ve öğrenciler sınıf dışına çıkmanın ötesinde bir şey elde edememektedir. Hatta öğrenciler etkili bir planlama yapılmaması nedeniyle bu tür etkinlikleri ve gidilen yerleri sıkıcı ve yorucu olarak tanımlamaktadır. Ayrıca bu durum öğretmenlerin sınıf dışı etkinlikler düzenlemeye yönelik motivasyonlarına da olumsuz olarak etki etmektedir.

İlkokul, hayat bilgisi, fen bilimleri ve sosyal bilimler dersleri başta olmak üzere ele aldığı konular itibarıyla sınıf dışı eğitim etkinlikleri düzenlemeye oldukça elverişli bir dönemdir. Ayrıca

öğrencilerin somut yaşantıları deneyimlemesi, ilgi ve meraklarının beslenmesi, etkin katılımlarının gerçekleşmesi söz konusu olduğundan bu tür etkinliklere 7-10 yaş çocuklar için sıkça başvurulabilir. Sınıf öğretmenlerinin sınıf dışı eğitim etkinlikleri düzenlemede sözü edilen güçlükleri aşmaları için etkili bir planlama yapabilmeleri gerekir. TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) 4005 Yenilikçi Eğitim Uygulamaları Destekleme Programı doğrultusunda düzenlenen bu projenin de amacı sınıf öğretmenlerinin sınıf dışı eğitim etkinliklerinin nasıl planlanacağı, uygulanacağı ve değerlendirileceğine ilişkin bilgi ve becerilerinin artırılmasını sağlamaktır. Proje sürecinde öğretmenlerin sınıf dışı eğitim etkinlikleri konusunda bilgi ve becerilerinin farklı mekânlarda yapılan uygulamalarla geliştirilmesi hedeflenmiş, somut yaşantılar geçirerek, bizzat uygulama içerisinde desteklenmeleri söz konusu olmuştur. Araştırmanın temel amacı, sınıf öğretmenlerinin sınıf dışı eğitim etkinlikleri hakkındaki bilgi ve becerilerinin artırılması amacıyla hazırlanmış olan programın etkililiğinin araştırılmasıdır. Bu çerçevede araştırmanın soruları aşağıda yer aldığı gibidir:

1. Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin sınıf öğretmenlerinin okul dışı çevrelere gezi düzenleyebilme öz yeterliklerine etkisi ne düzeydedir?
2. Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin sınıf dışı eğitime ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?
  - a. Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin beklentilerini karşılama durumuna ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?
  - b. Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin sınıf dışı eğitimin önemine ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?
  - c. Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin sınıf dışı eğitimin tanımına ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?
  - d. Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin sınıf dışı eğitimin planlanmasına ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?
  - e. Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin sınıf dışı eğitimin uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?
3. Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin katkısına ilişkin öğretmenlerin görüşleri nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, karma yöntem araştırması olarak planlanmıştır. Veri toplama süreci, karma yöntem araştırmalarının temel desenlerinden birisi olan birleştirme deseni dikkate alınarak toplanmıştır. Nitel ve nicel veriler ayrı ayrı toplanmıştır. Sonuçlar toplanıp analiz edildikten sonra veri setinden elde edilen çıkarım ve sonuçlar sonra tartışma bölümünde bir araya getirilmiştir. Önce nicel verilerin sonuçları, ardından nitel verilerin sonuçları rapor edilmiş ve her iki veri setinin karşılaştırılması ile araştırma sonuçları ortaya konulmuştur (Creswell, 2019).

Araştırmanın yürütülmesi sürecinde ise gelişmiş karma yöntem desenlerinden birisi olan müdahale deseni temele alınarak yürütülmüştür.

Müdahale deseninin amacı, bir deney veya müdahale deneme programı yürütülmesi yoluyla araştırma sürecine nitel veriyi ekleyerek araştırma problemini çalışmaktır (Creswell, 2019).

Müdahale deseninin yürütülmesinde, zayıf deneysel desenlerden birisi olan tek gruplu ön test-son test deneysel desen kullanılmıştır. Bu yöntemde denel işlemlerin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmalarla tespit edilir. Sürecin başlangıcında ve sonunda aynı ölçme araçları kullanılır, ön

test ve son test arasındaki farkın anlamlılığı dikkate alınır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Katılımcılar

Çalışmanın katılımcılarını Ankara il merkezinde yer alan ilkokullarda çalışan sınıf öğretmenleri ile bu alanda çalışan bir araştırma görevlisi oluşturmaktadır. Bu süreçte herhangi bir evren ve örneklem tayini işlemine yer verilmemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu proje eğitimine başvuran öğretmenler arasından seçilen 28 katılımcı oluşturmuştur. Araştırma, 5 erkek 23 kadın katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Yaş ve Kıdemlerine İlişkin Bilgiler

Yaş Aralığı	f	Kıdem Yılı	f
25-30	1	1-5	1
31-35	5	6-10	2
36-40	1	11-15	3
41-45	3	16-20	1
46-50	8	21-25	16
51-55	9	26-30	3
56-60	1	30-35	2

Yukarıdaki tabloya bakıldığında katılımcıların mesleki deneyimlerinin en çok 21-25 yıl arasında toplandığı söylenebilir.

Tablo 2’de katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerine yönelik eğitim alma durumlarına ilişkin verilere yer verilmiştir:

Tablo 2. Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinliklerine Yönelik Eğitim Alma Durumları

Eğitim Alma Durumu	f	Nereden Alındığı	f
Aldım	12	Müze Eğitimi	2
		Diğer	6
		Drama eğitimi	6
		Doğa eğitimi	1
		İzcilik	2
Almadım	14		

Tablo 2’ye göre katılımcılardan 14’ü hiç eğitim almamış, 12’si ise tam olarak proje içeriğinde yer alanlara paralel bir eğitim almamışlar ya da daha kısa süreli eğitimlerde yer almışlardır.

Katılımcılardan gönüllü olan 5 kişi ile bireysel yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların bilgileri Tablo 3’te yer almaktadır:

Tablo 3. Görüşme Yapılan Katılımcılara İlişkin Bilgiler

	Cinsiyet	Yaş	Kıdem
Katılımcı 17	Kadın	46	21
Katılımcı 18	Kadın	35	11
Katılımcı 20	Erkek	45	23
Katılımcı 25	Kadın	34	10
Katılımcı 26	Kadın	34	12

Tablo 3'te yer alan verilere bakıldığında, gönüllü 5 katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan katılımcıların cinsiyetlerinin dağılımı 4 kişi kadın, 1 kişi erkek şeklindedir. 3 katılımcının mesleki deneyiminin 20, 3 katılımcının ise mesleki deneyiminin 10 yıl civarında olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği, Sınıf Öğretmenleri İçin Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesi Değerlendirme Formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

“Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği”, ve “Sınıf Öğretmenleri İçin Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesi Değerlendirme Formu” proje eğitimini başlangıcında ve bitiminde, ön test ve son test olarak uygulanmıştır.

Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği

“Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” Bozdoğan (2016) tarafından geliştirilmiştir.

Alanyazın taranmış ve öğretmenlerin sınıf dışı eğitim etkinlikleri planlamaya yönelik öz-yeterlilik yeterliklerini belirlemek için Prof. Dr. Aykut Emre BOZDOĞAN tarafından geliştirilen “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” seçilmiştir. Prof. Dr. Aykut Emre BOZDOĞAN ile iletişime geçilerek ölçeğin kullanılması için izin alınmıştır. Bozdoğan (2016) makalesinde, “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” nin geliştirilme sürecini şu şekilde açıklamaktadır: Öncelikle 45 maddeden oluşan bir taslak ölçek hazırlanmış ve kapsam geçerliği sonucunda 39 maddeye düşürülmüştür. Ardından taslak ölçek 2013-2014 öğretim yılında Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 358 öğretmen adayına uygulanmıştır. Bununla birlikte açımlayıcı faktör analizi sonucunda taslak ölçekten 9 madde çıkarılmış, ölçek maddelerinin rotasyona tabi tutulmaksızın faktör yüklerinin 0.46 ile 0.71 arasında olduğu görülmüştür. Ölçeğin madde-toplam korelasyon katsayılarının ise 0.58 ile 0.76 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçekte kalan 30 maddenin açıkladıkları toplam varyansın %50.97 olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,93; Guttman Split-Half değeri 0.89 ve Spearman Brown güvenilirlik katsayısı da 0.89 olarak hesaplanmıştır (Bozdoğan, 2016).

Sınıf Öğretmenleri İçin Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesi Değerlendirme Formu

Projenin etkililiğinin değerlendirilmesi amacıyla kullanılacak açık uçlu soruların yer aldığı bir veri formu olan “Sınıf Öğretmenleri İçin Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesi Değerlendirme Formu”nda yer alan açık uçlu soruları öğretmenler sürecin başında ve sonunda yazarak yanıtlamışlardır.

Görüşme Formu

Katılımcıların değerlendirme formunda ifade ettikleri görüşleri derinleştirmek amacıyla bir görüşme formu oluşturulmuştur. Daha önce uygulanmış olan “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” ve “Sınıf Öğretmenleri İçin Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesi Değerlendirme Formu” ile toplanan veriler analiz edilerek derinleştirilmesi gereken noktalar belirlenmiş ve görüşme soruları bu çerçevede hazırlanmıştır. Görüşme formunda aşağıdaki sorular yer almıştır:

1. Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri” adlı proje sürecinde sizi en çok etkileyen etkinlik hangisiydi? Neden?
2. “Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri” adlı proje sürecinde en az hoşlandığınız etkinlik hangisiydi? Neden?
3. Sizce “Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri” adlı projenin en güçlü yanları nelerdi? Neden?
4. Sizce “Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri” adlı projenin geliştirilmesi gereken yanları nelerdi? Neden?
5. Öğrencilerinizle sınıf dışı eğitim etkinlikleri planlamak hakkında neler düşünürsünüz?

6. Bu proje sürecine ilişkin farkındalıklarınız hakkında neler söyleyebilirsiniz? Neden? (Mesleki ve kişisel vb.)
7. Proje sürecini nasıl değerlendirirsiniz? (Mekânlar, etkinlikler, grup, proje ekibi vb.)

Proje Süreci

Bu araştırma, TÜBİTAK 4005 numaralı Yenilikçi Eğitim Uygulamaları Destekleme Programı çerçevesinde yürütülen bir projenin çıktısıdır. Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara il merkezinde yer alan ilkokullarda çalışan sınıf öğretmenleri ve Ankara'da yer alan bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalında görev yapan 1 araştırma görevlisi oluşturmaktadır. Proje sürecinde sırasıyla aşağıdaki aşamalar izlenmiştir:

- Projenin amaçları, süresi ve içeriği, proje web sitesi aracılığıyla duyurulmuş, Ankara'da görev yapan gönüllü sınıf öğretmenlerinin kayıtları alınarak listeler son hâline getirilmiştir.
- Program 3-14 Eylül 2018 tarihleri arasında 10 gün, 12.30-18.30 saatleri arasında olmak üzere toplam 60 saatte tamamlanmıştır.
- Programa tanışma, kaynaşma etkinlikleri ve programının içeriğinin paylaşıldığı Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü'nde başlanmıştır. Ön test uygulamaları da bu aşamada gerçekleşmiştir.
- Program süresince Rahmi Koç Müzesi (Bilim ve teknoloji müzesi), Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi (Kütüphane), Feza Gürsey Bilim Merkezi (Bilim merkezi), Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi (Doğa tarihi müzesi), Gordion Müzesi (Arkeoloji müzesi), Beypazarı-İnözü Vadisi (Kültürel ve doğal özellikler-Ekoturizm), Altınköy (Rekreasyon alanı) ve Tuz Gölü (Sanayi-doğa etkileşimi ve çevre sorunları) olmak üzere öğretim programlarında yer alan çeşitli dersler ve konu alanlarıyla ilişkilendirilecek farklı özelliklerdeki mekânlara geziler düzenlenmiştir.
- Her bir sınıf dışı eğitim etkinliği uygulamalı olarak yürütülmüştür. Ardından bir dersin planı öğretmenlerle birlikte kazanımı, araçları, eğitim durumu, ölçme değerlendirme süreçleri, uygulanabilirliği, hazırlık süreçleri, hangi derslerle ilişkilendirilebileceği vb. açıdan tartışılmıştır.
- Proje yürütücüsü, uzmanı ve öğretmenler, başta drama yöntemi olmak üzere altı şapkalı düşünme, istasyon, gözlem, eğitsel oyun, arazi çalışmaları gibi öğrenme teknik ve yöntemleri kullanmışlardır.
- Süreç sonunda proje yürütücüsü ve uzmanı rehberliğinde sınıf dışı eğitim etkinliklerine ilişkin teorik bilgileri uygulamalarla bütünleştirecek çalışmalar yürütülmüştür. Ön hazırlık, önlemler, planlama, uygulama ve gezi sonrası etkinlikler ile süreçte karşılaşılabilecek sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur.
- En son aşamada katılımcılardan bir sınıf dışı eğitim etkinliği sürecini planlamaları istenmiş, planların sunulması dönüt ve önerilerle geliştirilmesi sağlanmıştır.
- Sürecin değerlendirilmesi ve son test uygulamaları bu aşamada gerçekleşmiştir.

Uygulanan sınıf dışı eğitim etkinlikleri programına ilişkin bilgiler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Programına İlişkin Bilgiler

Sınıf Dışı Eğitim Mekânı	Konu Alanı	Süre	Öğretim Programıyla İlişkili Kazanım Örnekleri	Örnek Etkinlikler
Rahmi Koç Müzesi	Teknoloji	6 saat	SB.4.4.2. Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımlarını karşılaştırır.	Lider katılımcıları 4 gruba ayırır. Her bir grubun, kendi çalışma alanından bir nesne seçmesini ister. Ardından bu nesnenin geçmişteki, şimdi ve gelecekteki kullanımını anlatan 3 donuk imge sergileyeceklerini söyler. Gruplar hazır olduklarında sırasıyla canlandırmalarını sunarlar.
Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	Kütüphane	3 saat	T.3.3.25. Görsellerle okuduğu metnin içeriğini ilişkilendirir.	Katılımcılara ders sorumlusunun okuyacağı resimli çocuk kitabında yer alan bazı görseller karışık olarak dağıtılır. Katılımcılar sunu ile yansıtılan hikâyeye okunurken kendisine gelen görseli gördüklerinde bu görseli kaldırarak katılımcılara gösterir.
Feza Gürsey Bilim Merkezi	Bilim	6 saat	F.4.3.1.1. Kuvvetin, cisimlere hareket kazandırmasına ve cisimlerin şekillerini değiştirmesine yönelik deneyler yapar.	Katılımcılara Feza Gürsey Bilim Merkezi Çalışma Kâğıdı verilir. 45 dakika sıvı azot ve statik elektrik deneylerini izleyecekleri sonrasında ise bu yönergeler doğrultusunda merkezi gelecekleri söylenir. İki saat sonra toplanılır, yazılanlar paylaşılır.
Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi	Doğa tarihi	6 saat	F.3.6.1.1. Çevresindeki örnekleri kullanarak varlıkları canlı ve cansız olarak sınıflandırır.	Katılımcılara cevabını müze içinde bulacakları (Karnivor nedir? Müzede en çok ilginizi çeken nesneyle ilgili bir bilmece yazını.) Bireysel Çalışma Rehberleri dağıtılır. Kendilerine verilen süre içinde bu soruları yanıtlamaları istenir.
Gordion Müzesi	Arkeoloji	6 saat	G.2.2.4. Müze, sanat galerisi, sanat atölyesi, ören yeri vb. mekânların sanat açısından önemini ifade eder.	Katılımcılar 5 gruba ayrılır ve her bir gruba aşağıdaki konular ve kavramlar verilir. 1. Grup: Sosyal ve günlük yaşam, 2. Grup: Siyasi tarih, 3. Grup: Ekonomik faaliyetler, 4. Grup: Din ve inanış, 5. Grup: Kültür ve sanat
Beypazarı-İnözü Vadisi	Kültürel ve doğal özellikler	6 saat	SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.	Gruplar verilen konu ilgili bilgileri süre bitiminde sunmak üzere kaydediler. Katılımcılar 4-5 kişilik gruplara ayrılır. Gruplardan, Beypazarı'nda yaşayan birini bularak röportaj yapmaları istenir. Röportaj soruları Beypazarı'nın kültürel ve doğal özellikleriyle ilgili olacaktır. Bu röportaj gerekli hazırlıkların ardından gruplar tarafından sunulur.
Altınköy	Rekreasyon alanı (Doğal-yapay çevre, kültürel özellikler)	6 saat	SB.4.3.1. Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	Katılımcılar 5 gruba ayrılır. Her bir gruba Altınköy'ün haritası verilir. Gruplardan haritada belirtilen yerleri bulmaları istenir.
Tuz Gölü	Sanayi-doğa etkileşimi ve çevre sorunları	6 saat	F.3.6.2.6. Doğal çevreyi korumak için araştırma yaparak çözümler önerir.	Katılımcılara Tuz Gölü'nün kuruma sorunuyla karşı karşıya olduğu söylenir. Bu sorunu ve bu soruna yönelik çözüm önerilerini altı şapkalı düşünme tekniğiyle değerlendirmeleri için katılımcılar 6 gruba ayrılır ve her bir şapkanın görevi anlatılır.

Veri Analizi

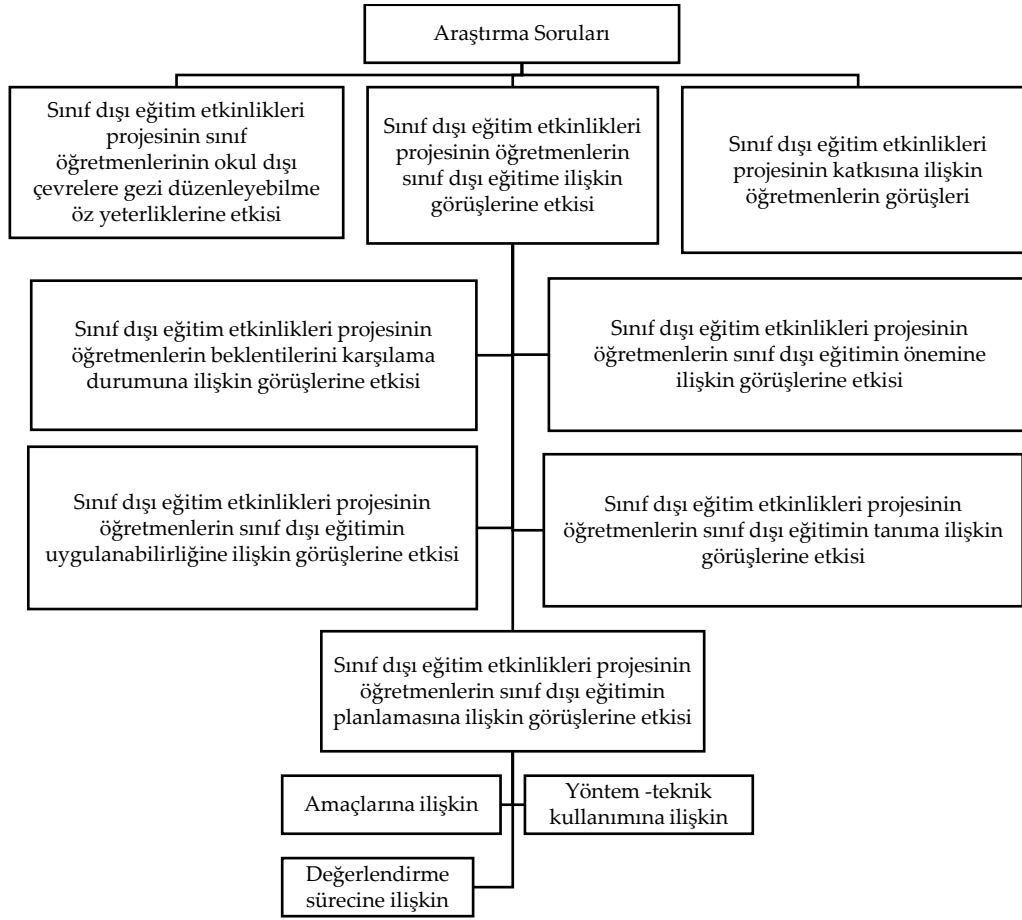
“Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” ile ilgili veriler her bir maddeye verilen cevapların yüzde ve frekansları kullanılarak yorumlanmıştır. Ayrıca, katılımcıların ön test ve son test ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığının kontrolü için Bağımlı Gruplar t Testi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 28 kişiden oluşmasına rağmen t testi yapılırken 22 kişi üzerinden analiz yapılmıştır. Bunun nedeni Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeğinin cevaplanmasında ön ve son testte kayıpların olmasıdır. Bağımlı Gruplar t Testi aynı grup üzerinde yapılan tekrarlı ölçümlerin farkının anlamlılığını test eden bir hipotez testi olduğu için hem ön testi hem de son testi cevaplayan, 22 katılımcı tespit edilerek analize alınmıştır.

“Sınıf Öğretmenleri İçin Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesi Değerlendirme Formu”na verilen cevaplar ve görüşmelerde elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veriler, araştırma soruları çerçevesinde içerik analizine tabi tutularak kategorilere ayrılmıştır. Bu amaçla her bir soruya verilen cevaplar öncelikle araştırmacılar tarafından okunmuştur. Sonraki aşamada Maxqda yazılımı yardımıyla veriler kodlanmıştır. Kodlamada ilk aşamada bir sınıflamaya gidilmemiş ve tespit edilen tüm kodlar kaydedilmiştir. Son aşamada kodlamalar tekrar gözden geçirilerek ortak kategoriler altında toplanabilecek olan kodlar birleştirilmiştir. Kategorilerin frekansları tespit edilmiş, veriler tablolar ve katılımcı görüşlerinden alıntılarla sunulmuştur.

Bir araştırmada özellikle nitel veri toplama sürecinde; uzun süreli etkileşim araştırmanın iç geçerliğini artıran bir unsurdur (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada da araştırmacılar proje sürecinde katılımcılarla birlikte zaman geçirmiştir. Böylece araştırmacı ve katılımcılar arasında kurulan güven ortamı görüşme başta olmak üzere katılımcılardan gelen verilerin samimiyetini dolayısıyla gerçekliğini artırmaktadır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamada tutarlık incelemesi verilerin toplanması ve analizi aşamasında kullanılan bir stratejidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada da veriler iki araştırmacı tarafından analiz edilip analiz sonuçları karşılaştırılarak nihai sonuçlara varılmıştır.

Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular; araştırma soruları altında tablolar ve katılımcı görüşlerinden örneklerle verilmiştir. Şema 1. araştırma sorularına paralel olarak bulguları yansıtan başlıkları göstermektedir:

Şema 1. Araştırma Sorularına Göre Bulguların Sunumu

“Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin sınıf öğretmenlerinin okul dışı çevrelere gezi düzenleyebilme öz yeterliklerine etkisi ne düzeydedir?” Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 5’te “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” ne ön test ve son testte verilen cevapların yüzde ve frekans olarak dağılımı verilmiştir. Tablodaki verilere bakıldığında “Sınıf Öğretmenleri için Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri” projesi kapsamında alınan eğitimin, genel olarak katılımcıların öz yeterlilik inançlarını artırdığı gözlenmektedir. Özellikle aşağıda verilen maddeler olumlu öz yeterlilik inancını destekler niteliktedir:

- “Gezi alanında öğrencilerin aktif katılımlarını sağlayarak pratik beceriler kazanmalarını sağlayabilirim.” (tamamen katılıyorum) ön testte %4,3, son testte %51,9;
- “Gezi esnasında öğrencilerin sosyal etkileşimde bulunmalarını sağlayabilirim.” (tamamen katılıyorum) ön testte %26,1 son testte %66,7;
- “Okul dışı çevrelere etkili bir gezi düzenlemek için gerekli adımları bilirim.” (tamamen katılıyorum) ön testte %39,1, son testte %81,5;
- “Geziden döndükten sonra geziyi öğrencilerimle değerlendirmede (tartışma, proje, kompozisyon vs.) zorluk çekmem.” (tamamen katılıyorum) ön testte %26,1, son testte %74,1;
- “Geziden elde ettiğim bilgi ve deneyimle daha sonra yapılacak geziler için etkili fikir ve düşünceler ortaya koyabilirim.” (tamamen katılıyorum) ön testte %39,1, son testte %74,1;
- “Okul dışı çevrelere gezi düzenlemek için yeterli tecrübeye sahip olduğumu düşünüyorum.” (tamamen katılıyorum) ön testte %34,8, son testte %74,1.

Aşağıda ön test-son test arasında verilen cevaplarda frekans ve yüzdelerin en fazla düşüş gösterdiği olumsuz ifadeler örneklendirilmiştir:

- “Gezi yerinde öğrencilere rehberlik etmekte zorlanırım.” (kesinlikle katılmıyorum) ön testte %17,4, son testte %59,3;
- “Gezi esnasında öğrencilerin somut deneyimler kazanmalarını sağlayabileceğimden emin değilim.” (kesinlikle katılmıyorum) ön testte %13, son testte %63;
- “Gezi öncesi öğrencilere gerekli açıklamaları (niçin gidilecek, ne tür çalışmalar yapılacak, uyulması gereken kurallar vs.) yaparken yetersiz kalabilirim.” (kesinlikle katılmıyorum) ön testte %34,8, son testte %77,8.

Tablo 5’te “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” ne ön test ve son testte verilen cevapların her bir madde için ortalama ve standart sapmalarına yer verilmiştir. Toplam puan ve ortalamalar hesaplanırken olumlu ifade içeren maddeler “Tamamen Katılıyorum 5, Katılıyorum 4, Kararsızım 3, Katılmıyorum 2, Kesinlikle Katılmıyorum 1” olarak; olumsuz ifadeler içeren maddeler ise “Tamamen Katılıyorum 1, Katılıyorum 2, Kararsızım 3, Katılmıyorum 4, Kesinlikle Katılmıyorum 5” olarak puanlanmıştır. Bu nedenle; örneğin “Gezi yerinde öğrencilere rehberlik etmekte zorlanırım.” maddesinin ön test ortalaması 3,78 iken son test ortalaması 4.59’ a yükselmiştir. Bu artış, öğretmenlerin eğitim sonrasında gezi alanında öğrenciler rehberlik etmekte daha az zorlanacaklarını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5’te yer verilen ortalama değerleri göz önüne alındığında tüm maddelerin ortalamalarının son testte yükseldiği görülmüştür. Bu bulgular “Sınıf Öğretmenleri için Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri” projesi kapsamında alınmış olan eğitimin, sınıf öğretmenlerinin okul dışı çevrelere eğitim amaçlı gezi düzenleyebilme öz-yeterlilik inançlarının artış gösterdiğine işaret etmektedir. Aşağıda verilen maddeler ön test-son test arasında ortalamaların en fazla yükseldiği maddelere örnek olarak verilebilir:

- “Gezi yerindeyken öğrencilerin çalışma yapraklarını cevaplamalarını sağlamada zorlanırım.” ön testte $\bar{X}$ 3,52, son test $\bar{X}$ 4,41;
- “Gezi sonrasında gezinin amaçlarına ne derece ulaştığının tespit etmede zorluk çekerim.” ön testte $\bar{X}$ 3,95, son testte $\bar{X}$ 4,52;
- “Gezi esnasında öğrencilerin somut deneyimler kazanmalarını sağlayabileceğimden emin değilim.” ön testte $\bar{X}$ 3,91, son testte $\bar{X}$ 4,65;
- “Okul dışı çevrelere gezi düzenlemek için yeterli tecrübeye sahip olduğumu düşünüyorum.” ön testte $\bar{X}$ 3,96, son testte $\bar{X}$ 4,52;
- “Gezi sürecinde kullanılacak olan araçların (tanıtım broşürü, çalışma yaprakları, bilgi testleri vs.) hazırlanmasında zorlanmam.” ön testte $\bar{X}$ 3,65, son testte $\bar{X}$ 4,07.

Tablo 5’te “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” ne ön test ve son testte verilen cevapların yüzde ve frekans olarak dağılımı verilmiştir.

Tablo 5. Proje Grubunun “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği”ne Ön Test ve Son Testte Verilen Cevapların Dağılımı

Sıra	Maddeler	Tamamen Katılıyorum				Katılıyorum				Kararsızım				Katılmıyorum				Kesinlikle Katılmıyorum			
		Ö.T.		S.T.		Ö.T.		S.T.		Ö.T.		S.T.		Ö.T.		S.T.		Ö.T.		S.T.	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	Gezi yerinde öğrencilere rehberlik etmekte zorlanırım.	0	0	0	0	3	13	0	0	4	17,4	0	0	12	52,2	11	40,7	4	17,4	16	59,3
2	Gezi yerindeyken öğrencilerin çalışma yapraklarını cevaplamalarını sağlamada zorlanırım.	0	0	0	0	5	21,7	0	0	5	21,7	0	0	9	39,1	16	59,3	4	17,4	11	40,7
3	Gezi alanında öğrencilerin aktif katılımlarını sağlayarak pratik beceriler kazanmalarını sağlayabilirim.	1	4,3	14	51,9	2	8,7	10	37	1	4,3	0	0	0	0	1	3,7	1	4,3	2	7,4
4	Gezi esnasında öğrencilerin sosyal etkileşimde bulunmalarını sağlayabilirim.	6	26,1	18	66,7	14	60,9	7	25,9	1	4,3	0	0	1	4,3	1	3,7	1	4,3	1	3,7
5	Gezi yerinde öğrencilere eğlenerek öğrenme fırsatı sağlamada zorluk çekerim.	0	0	1	3,7	4	17,4	1	3,7	5	21,7	0	0	8	34,8	14	51,9	6	26,1	11	40,7
6	Öğrenci sayısı fazla olsa bile gezi alanında kontrolü sağlayabilirim.	3	13	14	51,9	10	43,5	7	25,9	4	17,4	3	11,1	6	26,1	2	7,4	0	0	1	3,7
7	Gezi sonrasında gezinin amaçlarına ne derece ulaştığını tespit etmede zorluk çekerim.	0	0	0	0	1	4,3	0	0	3	13	1	3,7	13	56,5	11	40,7	4	17,4	15	55,6
8	Okul dışı çevrelere etkili bir gezi düzenlemek için gerekli adımları bilirim.	9	39,1	22	81,5	10	43,5	3	11,1	3	13	0	0	1	4,3	1	3,7	0	0	1	3,7
9	Gezi yerinin genelini ya da odaklanılacak obje/leri dersle ilişkilendirmede zorluk çekerim.	0	0	1	3,7	3	13	0	0	0	0	0	0	14	60,9	10	37	6	26,1	15	55,6
10	Gezi esnasında öğrencilerin somut deneyimler kazanmalarını sağlayabileceğimden emin değilim.	0	0	0	0	1	4,3	0	0	3	13	0	0	15	65,2	9	33,3	3	13	17	63
11	Gezi esnasında öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilirim.	2	8,7	12	44,4	16	69,6	10	37	2	8,7	1	3,7	3	13	1	3,7	0	0	3	11,1

12	Gezi öncesi öğrenci ihtiyaçlarının belirlenmesinde yeterli olamayacağımı düşünüyorum.	0	0	2	7,4	2	8,7	2	7,4	5	21,7	0	0	12	52,2	9	33,3	4	17,4	13	48,1
13	Gezi alanında öğrencilere olumlu ve sıcak bir şekilde yaklaşabileceğime inancım tamdır.	12	52,2	18	66,7	8	34,8	5	18,5	0	0	0	0	2	8,7	1	3,7	1	4,3	2	7,4
14	Gezi öncesi plan (gidiş yolu, süresi, ulaşım vasıtaları, hareket saatleri, öğrenci sayıları, gezi ücretleri vs.) hazırlamada zorlanacağımı düşünüyorum.	0	0	3	11,1	1	4,3	0	0	1	4,3	0	0	8	34,8	5	18,5	13	56,5	19	70,4
15	Geziden döndükten sonra geziyi öğrencilerimle değerlendirmede (tartışma, proje, kompozisyon vs.) zorluk çekmem.	6	26,1	20	74,1	0	0	5	18,5	14	60,9	0	0	3	13	2	7,4	0	0	0	0
16	Gezi sürecinde kullanılacak olan araçların (tanıtım broşürü, çalışma yaprakları, bilgi testleri vs.) hazırlanmasında zorlanmam.	7	30,4	13	48,1	7	30,4	9	33,3	3	13	1	3,7	6	26,1	2	7,4	0	0	2	7,4
17	Bir günden fazla sürecek geziler için öğrencilerin konaklama ihtiyaçlarını giderebileceğimden emin değilim.	3	13	3	11,1	2	8,7	1	3,7	6	26,1	7	25,9	7	30,	7	25,9	5	21,7	9	33,3
18	Gezi alanında öğrencileri çeşitli sorularla yönlendirip bilgiye ulaşmalarını sağlamada kendime güvenirim.	9	39,1	14	51,9	11	47,8	11	40,7	1	4,3	0	0	2	8,7	0	0	0	0	2	7,4
19	Okul dışı çevrelere çok rahatlıkla gezi düzenleyebileceğime inanıyorum.	10	43,5	18	66,7	7	30,4	8	29,6	4	17,4	0	0	0	0	1	3,7	1	4,3	0	0
20	Yapılacak gezi öncesi gerekli kişileri (öğrenci velileri, okul idaresi vs.) bilgilendirebilirim.	15	65,2	20	74,1	7	30,4	6	22,2	0	0	0	0	0	0	1	3,7	1	4,3	0	0
21	Gezi için gerekli izinlerin alınmasında (öğrenci velileri, okul idaresi vs.) güçlük çekerim.	0	0	0	0	0	0	0	0	2	8,7	0	0	8	34,8	9	33,3	13	56,5	18	66,7

22	Gezi öncesi öğrencilere gerekli açıklamaları (niçin gidilecek, ne tür çalışmalar yapılacak, uyulması gereken kurallar vs.) yaparken yetersiz kalabilirim.	1	4,3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14	60,9	6	22,2	8	34,8	21	77,8
23	Gezi alanında öğrencilerin motivasyonlarını üst düzeyde tutmakta zorluk çekerim.	1	4,3	0	0	1	4,3	2	7,4	4	17,4	1	3,7	12	52,2	12	44,4	5	21,7	12	44,4	
24	Bir günden fazla sürecek geziler için öğrencilerin beslenme ihtiyaçlarını giderebilirim.	7	30,4	13	48,1	9	30,1	7	25,9	5	21,7	3	11,1	1	4,3	3	11,1	1	4,3	1	3,7	
25	Gezide çekilen fotoğrafların okul panolarında sergilenmesi noktasında güçlük çekerim.	0	0	1	3,7	2	8,7	0	0	3	13	3	11,1	7	30,4	8	29,6	10	43,5	15	55,6	
26	Gezi öncesi gerekli rehber ihtiyacını karşılayabilirim.	5	21,7	10	37	8	34,8	10	37	7	30,4	4	14,8	2	8,7	1	3,7	1	4,3	1	3,7	
27	Öğrenci ailelerine yapılmış olan geziyle ilgili bilgi vermede zorlanmam.	10	43,5	16	59,3	9	39,1	9	33,3	0	0	0	0	4	17,4	1	3,7	0	0	1	3,7	
28	Gezi yerinden (varsa) randevuların alınması ve gezi yerindeki yetkililerin bilgilendirilmesinde (öğrenci sayısı, gezi günü, saati vs.) güçlük çekmem.	16	69,6	18	66,7	6	26,1	7	25,9	1	4,3	0	0	0	0	1	3,7	0	0	1	3,7	
29	Geziden elde ettiğim bilgi ve deneyimle daha sonra yapılacak geziler için etkili fikir ve düşünceler ortaya koyabilirim.	9	39,1	20	74,1	13	56,5	6	22,2	0	0	0	0	1	4,3	0	0	0	0	0	1	3,7
30	Okul dışı çevrelere gezi düzenlemek için yeterli tecrübeye sahip olduğumu düşünüyorum.	8	34,8	20	74,1	8	34,8	5	18,5	5	21,7	0	0	2	8,7	0	0	0	0	0	2	7,4

Tablo 6’da Proje Grubunun “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” ön test-son test puanları bağımlı gruplar t testi sonuçlarına ilişkin bulgular yer almaktadır:

Tablo 6. Proje Grubunun “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” Ön Test-Son Test Puanları Bağımlı Gruplar t Testi Sonuçları

Uygulama	N	sd	$\bar{X}$	p
Ön-test	22	21	4.00	0.001
Son-test			4.46	

Tablo 6’da proje grubunun “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” toplam puanları Bağımlı Gruplar T Testi sonuçlarına bakıldığında ön test puanları ile son test puanları arasında, son test lehine, α : 0.01 anlamlılık düzeyinde ve 21 serbestlik derecesinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Proje grubunun ön test puanları ortalaması 4.00 iken son test puanları ortalaması 4.46 olmuştur. Buna dayanarak “Sınıf Öğretmenleri için Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri” projesi kapsamında hazırlanmış ve uygulanmış olan etkinliklerin ve programın sınıf öğretmenlerinin okul dışı çevrelere eğitim amaçlı gezi düzenleyebilme öz-yeterlilik inançlarının olumlu yönde gelişmesini sağladığı sonucuna ulaşılabilir.

“Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin sınıf dışı eğitime ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?” Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

“Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin beklentilerini karşılama durumuna ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?” Alt Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 7’de katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinden beklentilerine ait bulgular yer almaktadır:

Tablo 7. Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesinden Beklentileri

Kategoriler	f
Öğrencilerle bilgi paylaşımı	1
Bireysel gelişim-kazanım	8
Gezileri eğlenceli-etkili yapmak	5
Öğrenilenleri meslektaşları ile paylaşmak.	4
Planlama becerilerini geliştirmek.	22
Diğer	2

Tablo 7’de katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinden beklentilerine ait bulgulara yer verilmiştir. Katılımcıların çoğu projeye sınıf dışı eğitim etkinliklerini planlarken neler yapabileceklerine dair bilgi ve becerilerini arttırmak amacıyla katıldıklarını ifade etmişlerdir. Aşağıda bu görüşlere ilişkin örnekler yer almaktadır:

Katılımcı 5: “Yaşam, okul sıralarında öğrenilen durum olmaktan çıkmalı. Sanatla, tarihle iç içe bir eğitim önemli. Bu nedenle müzede, doğada gezerek / görerek gerçekleştirilecek etkinliklerle çantamı (etkinlik çantası) doldurmak istiyorum.”

Katılımcı 18: “Başlıca beklentim, konuyla ilgili farkındalığımı artırması. Farklı insanlarla, farklı yerlerde yürütülen çalışmalar; farklı beyinler, olaylara bakış açımı değiştirecektir diye düşünüyorum. Bu bakış açısının, öğrencilerime olumlu şekilde yansımaları umuyorum.”

Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesinden Beklentilerinin Gerçekleşme Durumlarına ilişkin veriler Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesinden Beklentilerinin Gerçekleşme Durumları

Beklentilerim Karşılandı.	f	Kategoriler	f
Kısmen	0		
Hayır	0		
Evet	27	Bireysel kazanım-Farkındalık	5
		Aktif öğrenme yaşantıları	7
		Planlama ilkeleri	13
		Drama vb. tekniklerin kullanılması	2

Tablo 8'deki verilere bakıldığında formu dolduran tüm katılımcıların projeden beklentilerinin gerçekleştiğini ifade ettikleri görülmektedir. Aşağıda katılımcı görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

Katılımcı 20: "Sınıf dışında yapılabilecek çok sayıda etkinlik öğrendim. Farkındalıklarım arttı. Oyun- grup çalışmasının önemini kavradım. Beklentilerimin çok daha fazlasını öğrendim. Ayrıca birbirinden farklı beyinlerle tanışmak ayrı bir zevkti."

Katılımcı 27: "Beklentilerimin gerçekleştiğini gönül rahatlığıyla söyleyebilirim. Öğrencilerimi geziye götürürken neler yapmam gerektiğini, nasıl hazırlanmam gerektiğini ve kullanmam gereken materyalleri öğrenmiş oldum."

Katılımcı 1: "Ders dışında öğrencilerin ihtiyaçları konusunda (doğrultusunda), planlı, programlı, düzenli çalışmalar geliştirebilmek. Diğer arkadaşlarımı (öğretmenleri) etkileyebilecek grup çalışmaları sunabilecek duruma gelebilmek."

Katılımcı 26: "Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinden beklentilerim gerçekleşti. Yapılan tüm faaliyet ve etkinlikler derslerin işleniş ve kazanımlarına uygun. Bu etkinliklerin sınıf öğrencileri ile uygulanmasında yapılandırarak öğrenme daha zevkli hâle gelecektir."

Bu ifadeler katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinlikleri planlama ve aktif öğrenme tekniklerini yaşayarak öğrenme imkânı bulduklarını göstermektedir.

"Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin sınıf dışı eğitimin tanımına ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?" Alt Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 9'da katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin tanımı hakkındaki ifadelerine yer verilmiştir:

Tablo 9. Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinliklerinin Tanımı Hakkındaki İfadeleri

Kategoriler	Ön Test (f)	Son Test (f)
Okul bahçesi	2	2
Yapılacak etkinlikler	1	4
Diğer	8	1
Doğa eğitimi	2	1
Sınıf-okul dışı tüm etkinlikler	11	6
Oyunlar	2	1
Sergiler	1	0
Gösteriler	3	0
Öğrenci kulüpleri	1	0
Kutlama vb. törenler	1	0
Spor etkinlikleri	2	0
Okul gezileri	13	2
Ev ödevleri	1	0
Her yerde öğrenme		6
Sınıf içi öğrenmeleri destekleyici etkinlikler		6
Mekânlar		11

Tablo 9’da katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin ne olduğu hakkındaki ifadelerine yer verilmiştir. Bulgulara bakıldığında eğitim öncesinde öğretmenlerin sınıf dışı eğitim etkinliklerini daha çok okul gezileri ve okulun ya da sınıfın dışında yapılan etkinlikler olarak tanımladıkları görülmektedir. Ancak eğitim tamamlandıktan sonra ifadelerinde bu tür eğitimlerin yapılabileceği mekânları ve yapılabilecek farklı aktiviteleri çeşitlendirdikleri gözlenmiş, bu etkinliklerin okul öğrenmelerini destekler nitelikte olduğunu ve öğrenmenin her yerde gerçekleşen bir eylem olduğuna dair ifadeler yer verilmiştir. Bu durum katılımcıların sınıf dışı eğitimin ne olduğu ve nasıl yapıldığına dair farkındalıklarının arttığı sonucunu ortaya çıkmaktadır. Aşağıda bu görüşü destekleyen ve son testten alınan ifadeler yer almaktadır:

Katılımcı 2: “Sınıfta öğrenilen konular doğrultusunda kazanımların daha kalıcı ve yararlı olmasını sağlayan sınıfın dışında yapılan her türlü çaba ve davranışlar. (Gezi-gözlem-keşif-toplum çalışmaları vb.)”

Katılımcı 6: “Sınıf dışında yapılan tüm etkinlikler. Okul bahçesi, kütüphane, koridor, müzeler, parklar, hastaneler, öğrenci yurtları, çocuk- yaşlı bakımevleri, pastane, kurum ve kuruluşlar, mesire yerleri...”

Katılımcı 27: “Sınıfın dışında gerçekleşen planlı öğrenme geliyor aklıma. Grup çalışması, etkinlik kâğıtları, hazırlık, canlandırma, oyun, afiş vb. ile zenginleştirilen bir öğrenme ortamı diye kısaca açıklayayım.”

Katılımcı 10: “Sınıfın dışında oluşturulan her öğrenme ortamı bu etkinliklere dâhil edilebilir. Öğrenmenin yeri, zamanı, etkinlik kısıtlaması olmadığını bir kez daha yaparak yaşayarak öğrendik. Müze, ören yerleri, piknik alanları, sinema, bilim merkezleri, tiyatrolar, simülasyon merkezleri, okul idaresi odaları, veli ziyaretleri, üniversite bahçeleri, otobüsler (ulaşım araçları).”

“Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin sınıf dışı eğitimin önemine ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?” Alt Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 10’da katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin önemine ilişkin görüşlerine ait bulgular yer almaktadır:

Tablo 10. Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinliklerinin Önemine İlişkin İfadeleri

Kategoriler	Ön Test (f)	Son Test (f)
Olumlu öğretmen-öğrenci etkileşimi	3	0
Eğlenerek öğrenme-güdülenme	6	9
Kalıcı öğrenmeler sağlamak-yaşama transfer	11	14
Aktif öğrenen	1	1
Çok çeşitli-somut öğrenme fırsatları sunma	6	1
Diğer	6	4
Kültürel farkındalık yaratma	3	0
Sınıf içi öğrenmeleri desteklemek	5	2
Özgüven geliştirme	2	2
Sosyal gelişimi destekleme	5	2
Farklı öğrenenleri desteklemek		1
Çok yönlü gelişim		3
Proje ile önemini anladım.		2

Tablo 10’da katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin önemine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında öğretmenlerin projenin başında da sınıf dışı eğitim etkinliklerinin eğitim sürecinde önemli olduğunu düşündükleri gözlenmektedir. İki katılımcı proje ile bunun önemini aldıklarını belirtmişlerdir. Tüm ifadelerine bakıldığında eğitim sürecinin, sınıf dışında daha somut öğrenme yaşantılarının yer aldığına, öğrenmenin daha eğlenceli ve kalıcı olduğuna ve sınıf

dışında öğrenilenlerin yaşama transferinin daha kolay olduğuna dair düşüncelerin artmasını sağladığı söylenebilir. Bu düşüncelerden örnekler şöyledir:

Katılımcı 7: “Eğitim yaşamla doğrudan ilgilidir. İnsanın ilgi duyduğu her şeyle. Her şeyi okula ya da sınıfa indirmek/ sığdırmak imkânsızdır. Belki kazanımların bilgisi verilebilir ama tam kazanım gerçekleşemez. İyi yapılandırılmış sınıf dışı etkinlikler öğrenci/ bireyde kazanım dışında soru sorma, yaratma, değiştirme cesareti ve becerisi de geliştirir.”

Katılımcı 8: “Öğrenmenin çok daha aktif gerçekleştiği bir süreç. Hem eğlenerek hem paylaşarak öğrenmenin çok hızlı olduğu ortamlar oluşması nedeniyle çok önemli olduğunu düşünüyorum.”

Katılımcı 22: “Eğitimin sadece sınıf içinde yapılmadığını düşünürsek sınıf dışında yapılan eğitimi planlı hale getirerek amaçlı bir öğrenme sağlayabiliriz. Plansız bir eğitim yapmaktansa hem çocukları sınıf dışındaki mekânlardan faydalanmalarını sağlamak hem de planlı öğrenme yapabilmek için sınıf dışı etkinlikler önemli diye düşünüyorum.”

Katılımcı 18: “Okullar yıl boyunca geziler yapıyor. Ancak yapılan bu geziler sadece gezme oluyor. Gezerken öğrenmek asıl olmalı diye düşünüyorum.”

Katılımcı 3: “Sınıf dışı eğitim etkinliklerinin önemini daha önceden biliyordum fakat bu denli etkili olabileceğini projeden sonra öğrendim.”

“Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin sınıf dışı eğitimin planlanmasına ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?” Alt Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 11’de katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin amaçlarına ilişkin ifadeleri yer almaktadır:

Tablo 11. Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinliklerinin Amaçlarına İlişkin İfadeleri

Kategoriler	Ön Test (f)	Son Test (f)
Olumlu ilişkiler oluşturma	1	4
Eğlenerek öğrenme	3	4
Kültürel kazanımlar	3	1
Sosyal gelişimi desteklemek	8	5
Bireysel gelişimi desteklemek	17	7
Öğrenilenleri yaşama aktarabilme-uygulayabilme	4	0
Öğrenmeyi pekiştirme-destekleme-kalıcılaştırma	13	10
Kazanımları desteklemek	4	12
Aktif-somut öğrenme yaşantıları		3
Çevreyi (doğal-sosyal) tanıma		3
Diğer	1	3

Tablo 11’de katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin amaçlarına ilişkin ifadelerine yer verilmiştir. Tabloda özetlenen veriler dikkate alındığında proje eğitimi öncesinde daha çok öğrenci gelişimini destekleme, öğrenmeyi pekiştirme gibi ifadelerle yer verilmiştir. Bu ifadeler biraz daha genel ve detay içermeyen ifadelerdir. Eğitim sonrasında ise (özellikle her çalışmanın ardından ilgili çalışmanın hedeflerinin ve ilkökul programında yer alan farklı derslerdeki hangi kazanımlara yönelik olduğunun ifade edilmesiyle ilişkili olarak) öğretim programlarının kazanımlarını desteklemek, gerçekleştirmek amaçlı da kullanılabileceği fark edilmiştir. Aşağıdaki örnekler son testte yer almaktadır:

Katılımcı 2: “Sınıf dışı eğitim etkinlikleri yaşadığımız çevreyle ilgili öğretici ve detaylı bilgi, gözlem oluşturuyor. Yaşadığı çevreyi farkına vararak tanıyan birey daha özgüvenlidir.”

Katılımcı 6: “Tüm derslerde her öğrenciyi sürece katarak öğrenmelerini sağlamak. Etkili iletişim sağlamak. Grup ruhu oluşturmak. Öğrencilerin kendini tanıması.”

Katılımcı 8:” -Ders kazanımlarını daha etkili kazandırmak amacıyla. -Öğrencilerin birbirlerini tanıması, grup ruhunun oluşması. -Güven duygusunun kazandırılması. -Farkındalıkların oluşması.”

Katılımcı 14: “Okul müfredatında bulunan kazanımların kazandırılması sırasında kullanılabilir. “

Katılımcı 17: “Kazanımları pekiştirmek. Yaratıcılığı artırmak. Farkındalığı artırmak.”

Katılımcı 23:” Kazanımlar Türkçe, Matematik, Trafik ve İlk Yardım, Hayat B., Sosyal B. Tüm derslerde ilişkilendirip birleştirmek. Doğayı keşfetmek.”

Tablo 12’de katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin kullanıldığı derslere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir:

Tablo 12. Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinliklerinin Kullanıldığı Derslere İlişkin İfadeleri

Kategoriler	Ön Test (f)	Son Test (f)
Oyun ve Fiziki Etkinlikler	1	1
Trafik Güvenliği	1	2
Diğer	3	0
Görsel sanatlar-Müzik	8	2
Matematik	9	2
Türkçe	9	3
Sosyal bilgiler-hayat bilgisi	24	8
Fen bilimleri	17	5
Tüm dersler	7	22
Konu belirten	15	9

Tablo 12’de katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin kullanıldığı derslere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Katılımcılar eğitimden önce daha fazla ders belirtmişler ve özellikle bu tür etkinliklerin sosyal bilgiler-hayat bilgisi ve fen bilimleri dersine daha uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak aldıkları eğitimden sonra sınıf dışı eğitimin her ders ve konu alanında kullanılabileceğini ve tek bir etkinliğin bile birden fazla derse yönelik olabileceğini fark etmişlerdir. Aşağıda son testten alıntılar yer almaktadır:

Katılımcı 6: “Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar, Müzik, Oyun ve Fiziki Etkinlikler, serbest etkinlikler kısaca her derste ve konularda yararlanılabilir.”

Katılımcı 8: “Tüm derslerde yararlanılır inancındayım. Örnek: Matematik: Doğal sayılar (ritmik sayma, toplama gibi). Geometri (Geometrik şekiller: Kare, üçgen oluşturma). Sosyal Bilgiler: Yönler (Sabah dışarıda Güneş’in doğuşuyla beraber, ana yönleri öğrenme).”

Katılımcı 21: “Tüm derslerimizde kullanabiliriz. Birçok konuda da sınıf dışı eğitim etkinlikleri yapılabilir. Trafik kuralları, meslekler, millî mücadele dönemi vs. birçok konu bunlar sadece şu an aklıma gelenler.”

Katılımcı 20: “Her derste kullanılabilir. Örnekler verebilirim. Matematik: Oyun parkında silindir, küp, vb. geometrik cisimler. Türkçe: Sessiz okuma, okuduğunu anlama. Fen ve Teknoloji: Vücudunu tanıma.”

Tablo 13'te katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin kullanılan yöntem-teknik ve etkinliklere ilişkin ifadeleri yer almaktadır.

Tablo 13. Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinliklerinde Kullanılan Yöntem-Teknik ve Etkinliklere İlişkin İfadeleri

Kategoriler	Ön Test (f)	Son Test (f)
Deney		1
6 şapkalı düşünme tekniği		4
İstasyon tekniği		3
Beyin fırtınası	1	4
Soru-cevap	1	4
Anlatım	0	2
Gösterip yaptırma	1	3
İşbirlikli öğrenme	3	2
Araştırma	3	4
Etkinlik	3	32
Buluş yoluyla öğrenme	1	0
Problem çözme	4	1
Yaratıcı drama	18	30
Gözlem-gezi	10	3
Yöntem-teknik olmayan	17	2
Diğer	3	2

Tablo 13'te katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin kullanılan yöntem-teknik ve etkinliklere ilişkin ifadeleri yer almaktadır. Sınıf dışı eğitim etkinliklerine katılmadan önce öğretmenlerin aslında bir yöntem-teknik olmayan, ilgili literatürde yer almayan ve anlamına uygun olarak kullanılmayan ifadelere (yaparak/yaşayarak, görerek, uygulayarak, inceleme, görsel çalışmalar vb.) daha çok yer verdikleri görülmektedir. Ancak eğitimden sonra bu tür ifadeler azalmıştır. Yaratıcı drama yönteminden daha fazla söz edilmektedir. Ayrıca eğitim sürecinde yararlanan farklı yöntem ve teknikler ve yapılan etkinlikler son testte verilen cevaplarda daha fazla yer almıştır. Bu durum, sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesi kapsamında verilen eğitimin, öğretmenlerin farklı yöntem-teknik ve etkinlik kullanımı ile ilgili bilgilerini arttırdığı şeklinde yorumlanabilir. Aşağıdaki ilk üç örnek ön testten, diğer beş örnek ise son testten alınmıştır:

Katılımcı 8: "Drama, yaparak/yaşayarak, görerek, uygulayarak."

Katılımcı 14: "Gezi, gözlem, inceleme, yaparak-yaşayarak öğrenme, görsel çalışmalar."

Katılımcı 25: "Yapılandırıcı yaklaşımda öğrendiğim tüm yöntem, teknikleri sıralayabilirim aslında. Amaca uygun, öğrencilerin bireyselliğine uygun yöntemler olumlu etkiler."

Katılımcı 2: "Drama (en güzeli), bulmaca, gösterip yaptırma, istasyon tekniği, 6 şapkalı düşünme tekniği."

Katılımcı 7: "Etkinliklerde çocuk oyunlarından, yarışmalardan, oryantrikten, canlandırmadan, dramadaki birçok teknikten yararlanılabilir."

Katılımcı 12: "Altı şapka, donuk imge, canlandırma, afiş hazırlama, grup dinamiği."

Katılımcı 21: "Drama, doğaçlama, hikâye yazma, afiş hazırlama, açık alan oyunları, istasyon, altı şapka vs. bunlar sadece hatırlayabildiklerim bunun dışında birçok yöntem ve teknik sınıf dışı eğitim faaliyetlerinde kullanılabilir."

Katılımcı 27: “Bulmaca, drama (canlandırma, oyun), gösterip yaptırma, oyun, düz anlatım, grup çalışması, istasyon tekniği, 6 şapka düşünme tekniği.”

Tablo 14’te katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinde değerlendirme sürecinin nasıl yapılabileceğine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir:

Tablo 14. Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinliklerinde Değerlendirme Sürecine Nasıl İlişkin İfadeleri

Kategoriler	Ön Test (f)	Son Test (f)
Gözlem	7	3
Ölçme araçları	3	8
Çeşitli Değerlendirme etkinlikleri	11	29
Diğer	13	5

Tablo 14’te katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinde değerlendirme sürecinin nasıl yapılabileceğine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Sınıf dışı eğitim etkinliklerine katılmadan önce öğretmenlerin aslında tam olarak bir değerlendirme yöntemi olmayan, somut olarak değerlendirmenin nasıl yapılacağına dair ipucu vermeyen (Analizde diğer kategorisine yerleştirilmiştir) daha çok yer verdikleri görülmektedir. Ancak eğitimden sonra bu tür ifadeler azalmıştır. Ayrıca eğitim sürecinde yer verilen farklı ölçme ve değerlendirme amaçlı teknikler ve yapılan etkinlikler son testte verilen cevaplarda daha fazla yer almıştır. Bu durum, proje kapsamında verilen eğitimin, öğretmenlerin sınıf dışı eğitim etkinliklerinde değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiğine dair bilgilerini arttırdığını göstermektedir. Bu tespite paralel olan aşağıdaki ifadeler ön testten alınmıştır:

Katılımcı 1: “İstikrarlı olmalıdır. Sorunlar zamanında ve yapıcı yaklaşımlarla çözümlenmelidir. Aile ile sıkı iletişim içinde olmalıdır. Alınan dönütler mutlaka değerlendirilmelidir.”

Katılımcı 2: “Değerlendirmenin günlük değil zamana yayılarak yapılması daha etkili olacaktır.”

Katılımcı 7: “Öğrencilerin değerlendirme süreci daha etkili olabilir.”

Katılımcı 17: “Eğitim süresince gözlenenler, beklentiler ve öğrendikleri öğrencilerden sözlü ya da yazılı istenebilir.”

Aşağıdaki ifadeler ise son testte yer almaktadır:

Katılımcı 1: “Afiş hazırlar. Oyun hamuruyla nesne yapma. Drama yöntemleri kullanma. Şiir, öykü yazma vb.”

Katılımcı 3: “Öğrenciler hazırlanan formlara verilen cevaplarla, gözlemleyerek, zaman aralıkları ile tekrarlanarak süreç tamamlanabilir.”

Katılımcı 8: “Drama, sessiz sinema etkinlikleri olabilir. Soru- cevap (sözlü olarak), oyunlar "oyunarak... Kısa çoktan seçmeli sorular hazırlanabilir. Görseller üzerinde hikâyeler, günlük yazdırılabilir.”

Katılımcı 18: “Sınıf dışı eğitim etkinlikleri kapsamında öğrencilerin değerlendirme süreci kısa soru cevaplarla yapılabilir. Bugün... öğrendim.”

Katılımcı 19: “Soru- Cevap, Ne öğrendim, fark ettim, Kartona post-it yapıştırma.”

Katılımcı 26: “Sınıf dışı eğitim etkinlikleri kapsamında öğrenciler tüm eğitim- öğretim sürecinde değerlendirilebilir. Etkinlikler sonucunda verilecek çalışma kâğıtları, kazanımlarla ilişkili testler, canlandırma, grup çalışmaları ve öğrenmeyle ilişkili ürün oluşturma, afiş ve pano oluşturma gibi araçlar ölçmede- değerlendirmede kullanılabilir.”

Katılımcı 27: “Grup etkinlikleri (afiş, canlandırma, hikaye oluşturma, kamu spotu, haber bülteni, klip, şiir vb.) ile değerlendirme yapılabilir.”

“Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin öğretmenlerin sınıf dışı eğitimin uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerine etkisi nasıldır?” Alt Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 15’te katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin uygulanabilirliğine ilişkin ifadeleri yer almaktadır.

Tablo 15. Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinliklerinin Uygulanabilirliğine İlişkin İfadeleri

Görüşler	Ön Test (f)	Son Test (f)	Kategoriler	Ön Test (f)	Son Test (f)
Uygulanabilir	11	22	Hazırlık yapılarak	1	13
			Küçük grupla	5	2
Uygulamada güçlükler var	11	6	Hazırlık-Prosedür	8	0
			Maliyet	12	5
			Yönetici desteği	6	1
			Kalabalık gruplar	2	2
			Uygun eğitim ortamının olmaması	1	1
Uygulanamaz	0	0			
Diğer	2			2	

Tablo 15’te katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinliklerinin uygulanabilirliğine ilişkin ifadeleri yer almaktadır. Veriler dikkate alındığında hiçbir katılımcının sınıf dışı eğitim etkinliklerini uygulanamaz olarak görmedikleri söylenebilir. Ancak uygulamada yaşadıkları bazı güçlükleri ifade etmişlerdir. Bu güçlükleri de daha çok ekonomik maliyet, hazırlık ve prosedürün fazla olması ve yöneticilerin kendilerini desteklememesi olarak öne sürmüşlerdir. Ancak son testte uygulanabilir diyen öğretmenlerin sayısı ve özellikle iyi ve detaylı bir hazırlık yapılması gerekliliğini vurgulayan öğretmenlerin sayısı artmıştır. Bu bulgulara dayanarak, öğretmenlerin aldıkları eğitim ile daha önce yaşadıkları sorunlarla nasıl baş edebileceklerine dair bilgilerinin artmış olduğu söylenebilir. Katılımcıların ön testteki ifadelerinden örnekler şöyledir:

Katılımcı 5: “Eğitimi sınıf dışına taşımak ciddi bir planlama gerektiriyor. Maliyet ve riskler taşıyor, okul idarelerimizde öğrenme ortamı değil de gezme ortamı olarak görmesi gibi bir durum var. Ancak öğrenci ne kadar çok dış mekân etkinliklerine katılırsa o kadar gözlem yeteneği, bilgiyi transfer etme becerisi artıyor.”

Katılımcı 8: “Drama uygulanabilir. Sınıf dışında bir alandan(mekândan) etkinlik veya uygulama yapmak için gereken prosedürlerin uzun, yorucu ve çoğunlukla olumsuz olması çalışma yapmayı engelliyor.”

Katılımcı 9: “Okullarda çok az olarak uygulanıyor. Velilerin ekonomik durumları, okul idaresinin tutumu, gezi ile ilgili prosedürlerin çokluğu, okulların buldukları fiziki çevre koşulları sınıf dışı etkinliklerin az olmasına sebep oluyor.”

Katılımcı 25: “Uygulanabilirliği konusunda engel olan en önemli konu maddi olanakların kısıtlılığı. Bir öğretmen 1 saatlik gezilmesi gereken müzeyi 15 dk’da gezip çıkıp gidiyorsa aslında ulaşım aracı bulmuş, uzun çabalar sonrası izin almışken bir günde 3-4 müzeyi gezebilmeyi amaçlamıştır. Az olsun, öz olsun düşüncesini sanırım daha benimseyemedik ya da aslında müzeler hakkında oldukça fazla bilgi eksikliğimiz var. Güvenlik önlemleri alındıktan, o bilinç verildikten sonra güvenliğın, uygulanabilirliğini olumsuz etkileyeceğini düşünmüyorum...”

Son testten örnekler ise aşağıda yer almaktadır:

Katılımcı 2: “Etkili planlama ve çok detaylı bir ön çalışma ile süreç mükemmel devam eder. Mutlaka MEB’in tüm okullarına aktarılmalı!”

Katılımcı 7: “Sınıf dışı eğitim etkinlikleri iyi yapılandırıldığı zamanlarda kolaylıkla uygulanabilir. Bunun için biraz da literatürün karıştırılması gereklidir. Öğretmenin kendisini tekrar etmemesi için sürekli okuma yapması da gereklidir.”

Katılımcı 10: “Etkinliklerde bu eğitimden sonra zorluk yaşayacağımı düşünmüyorum. Engel olan tek şey ulaşım sorunu ve müze ücretleri. Velilerimizin ekonomik koşulları ilk sırada yer alıyor. Ancak geleneksel eğitimden uzaklaştıkça onların da bu eğitime verdikleri değer farklılaşarak öncelik sırası değişecek diye düşünüyorum.”

Katılımcı 25: “Sınıf dışı eğitim etkinliklerinin uygulanabilirliği konusunda hiçbir olumsuz yan göremiyorum. Sosyo-ekonomik seviyesi okullarda bile okul bahçesine çıkılarak yaptırılan bir resim çalışması bile doğada meydana gelen değişiklikleri gözlemlemelerine yardımcı olacaktır. Toprağı karıştırırken gözlem yapabilirler.”

Katılımcı 27: “İlla çok uzak bir yere gitmeye gerek yok. Yakın çevrede bile belirlenen hedeflere ulaşabilecek uygulamalar yapılabilir. Uzak ya da yakın gidilecek yerin önceden çok iyi bilinmesi ve çok ciddi bir hazırlık yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Proje sonunda sınıf dışı eğitimin uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerinde olumlu değişimler yaşayan öğretmenlerden bazıları sınıflarıyla gezi düzenleme konusunda girişimde bulunacaklarından da söz etmişlerdir. Bireysel görüşmelerde ortaya çıkan bu sonuçlardan örnekler aşağıda yer almaktadır:

Görüşme 4: “Okulda bir kütüphane etkinliği yapmayı planlıyorum...”

Katılımcı 17: “... Çocuklara neler katabileceğini gördüm. Uygulamaya da başlayacağım gezilerle. Gidebileceğimiz yerlerin listesini çıkardım: Altınköy, Anıtkabir, Rahmi Koç Müzesi, Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi (Okulumuzdaki kütüphanemizde etkinlikler uygulamaya başladık.), Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Çamlıdere Belediyesinin hazırlamış olduğu müze...”

Katılımcı 18: “Ben norm fazlası durumdayım okulumda. Bu nedenle özel alt sınıfta görevlendirildim. Burada dramayı kullanabiliyorum. Meslektaşlarımla öğrendiklerimi paylaşıyorum. Kendi sınıfım olduğunda bu tür etkinlikleri kesinlikle yapmayı planlıyorum.”

Katılımcı 25: “...Havalar ısındığında ilk götüreceğim yer Bilim Merkezi... İkinci dönem planlamayı düşünüyorum.”

“Sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesinin katkısına ilişkin öğretmenlerin görüşleri nasıldır?” Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 16’da katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesi sonundaki kazanımlarına ilişkin ifadelerine yer verilmiştir:

Tablo 16. Katılımcıların Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Proje Sonundaki Kazanımlarına İlişkin İfadeleri

Kategoriler	f	Alt Kategoriler	f
Mesleki Kazanımlar	25	Öğretim sürecine destek	4
		Öğrencilerle iletişim	1
		Motivasyon	4
		Planlama becerilerini geliştirme	6
		Öğrenme alanını önceden tanıma	1
		Etkinlik planı hazırlama	8
Bireysel Kazanımlar	14	Eğitime katılma isteği	4
		Bakış açısı kazanma	5
		Bilgi edinme-paylaşma	4
		Arkadaşlarla-meslektaşlarla tanışma	3
Diğer	2		

Tablo 16’da katılımcıların sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesi sonundaki kazanımlarına ilişkin ifadelerine yer verilmiştir. Öğretmenler hem mesleki hem de kişisel açıdan bu projede almış oldukları eğitimden birçok kazanım elde ettiklerini belirtmişlerdir. Elde edilen verilere bakıldığında bu tür etkinlikleri yapmaya istekli oldukları, eğitim sürecine ilişkin farklı bir bakış açısı kazandıkları, sınıf dışı eğitim etkinliklerini planlama ve uygulama becerilerinin arttığını söyleyebiliriz. Bundan sonra da bu

tür eğitimlere katılma isteklerinin arttığını da ifade etmişlerdir. Aşağıdaki alıntılar katılımcıların bu görüşlerini yansıtmaktadır:

Katılımcı 1: “Yeni arkadaşlarla tanışmak, uygulayıcı öğretmenlerimizi tanımak, bu etkinlikleri yaşamak, bilgi alışverişi yapmak kişiliğime katkı anlamında farklı bakışlar yorumlar, geniş düşünmek... Mesleki açıdan öğrencilerin gezileri daha bilinçli eğlenceli gezdirmek, planı detaylı hazırlamak, gezilecek yerleri önceden görmek (uygun yerleri)...”

Katılımcı 3: “Sınıf öğretmenleri için sınıf dışı eğitim etkinlikleri projesi kapsamında almış olduğum eğitim her yönden farklı düşünmemi sağladı. Mesleki motivasyonum arttı. MEB okullarında seminer dönemlerinde boşa geçen zamanlarda bu tarz proje uygulamaları yapılırsa çok etkili değişimler yaratacaktır.”

Katılımcı 7: “Çok şey! Etkinlikler için planlamanın çok çok önemli olduğunu bir kez daha anladım. Ön hazırlıkların (araç- gereç, çalışma kâğıtları vs.) iyi yapılmasının etkinliğin niteliğini doğrudan etkileyeceğini öğrendim. Daha çok okumam gerektiğini anladım. Üniversite ve ilgili STK’lerin internet sayfalarından yapacakları etkinlik/ projeleri daha çok takip etmem gerektiğini anladım.”

Katılımcı 11: “Etkinliklerle ilgili dağarcığım gelişti. Her bireyin farklı bir yaratıcılık yönü ile ekip çalışmalarında gruba farklı zenginlik kattı. Ayrıca ekip çalışmalarında üyelerin farklı farklı bireylerden oluşturulması gerektiğini fark etmemi sağladı.”

Katılımcı 17: “Gezi öncesi daha farklı bir planlama yapmam gerektiğini, gezi esnasında öğrencilerle yapılabilecek etkinlikleri, sonrasında değerlendirme yapmam gerektiğini fark ettim. Bundan sonraki gezilerim çok daha farklı olacak.”

Katılımcı 19: “Projenin bana kattıkları: Mutlaka sınıfın dışına çıkmalıyım. Hazırlıklı ve planlı gitmeliyim. Drama yöntemini kullanmalıyım. Drama konusunda kendimi geliştirmeliyim. Ölçme-değerlendirmeyi ihmal etmemeliyim.”

Katılımcı 25: “Bu projede edindiğim kazanımların sadece meslek hayatımda değil sosyal yaşamımda da kişisel gelişimime katkısı olduğuna inanıyorum. Çocuklarıma daha fazla detay görmeyi, böylelikle bilginin daha kalıcı olacağını göstereceğim.”

Yapılan görüşmelerde katılımcılar proje sonunda elde ettikleri kazanımların hem bireysel, hem de mesleki açıdan oldukça tatmin edici olduğunu ifade etmişlerdir. Hatta edinmiş oldukları bilgileri ve becerileri, öğretim sürecinde kullanmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin görüşme 1, 2, 3, ve 5’te katılımcılar bunu şu şekilde ifade etmiştir.

Katılımcı 17: “Sınıf dışı eğitimin önemini anladım. Ben müze sevmeyen bir öğretmenim. Çocukluğumdan beri hiç sevmem. .... Hem ben görmedim. Önce benim gidip görmem gerekiyor, hazırlık yapmam gerekiyor. Bunu da öğrendim... Drama oyunları çok güzeldi ve hakikaten kullanıyorum. Oyunları oynatıyorum. Ben bu aldığım eğitimi sene başında veli toplantısında anlattım. Bu sene çocuklarla farklı neler yapacağım onlarla paylaştım. 40 dakikalık bir sunum oldu. Çok hoşlarına gitti.”

Katılımcı 20: “Yaprak toplamıştık sonra onları kataloglamıştık. Hiç aklıma öyle bir şey gelmemişti. Çok özgün bir etkinlikti. Bu hafta öyle bir etkinlik vardı. Bu projeden sonra yapmayı planladık. Birlikte katıldığımız diğer üç arkadaşım ile planladık.

Katılımcı 26: “Ben norm fazlası durumdayım okulumda. Bu nedenle özel alt sınıfta görevlendirildim. Burada dramayı kullanabiliyorum. Meslektaşlarımla öğrendiklerimi paylaşıyorum. Kendi sınıfım olduğunda bu tür etkinlikleri kesinlikle yapmayı planlıyorum.”

Katılımcı 25: “Çocuklara bakış açım değişti. Biz genelde çocukları sıraya sokup oraya dokunma, buraya dokunma... Hiçbir şey paylaşılmaz dışarıya çıkınca. .... Şimdi öğrencilerimi bu tür çalışmalarını yapmaya sınıf içinde hazırlamaya çalışıyorum.”

Sınıf Öğretmenleri İçin Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri Projesi Değerlendirme Formuna verilen cevapların tümü **planlamanın önemine dair ifadeler** açısından taranmış ve **ön testte 13 kez** planlamadan bahsedilirken, **son testte bu 30'a** yükselmiştir. Aynı sonucu destekler ifadelerle görüşmelerde de karşılaşılmıştır. Aşağıda görüşme yapılan katılımcıların ifadeleri yer almaktadır:

Katılımcı 20: “...Planlama beni çok etkiledi. Planlamanın bu etkinin yarısı olduğuna inandım. Planlamaya daha çok önem veriyorum bundan sonra.

Katılımcı 18: “Bir yeri gezdirmek istiyorsam amacımı bilmeliyim, amacıma yönelik olarak etkinliğimi planlamalıyım ve gideceğim yeri öğrencimden önce ben bilmeliyim ki o çocuklara bir şeyler öğreteyim...”

Görüldüğü gibi öğretmenler “Sınıf Öğretmenleri için Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri” projesinin temel amacıyla örtüşen, sınıf dışı eğitimi planlama becerisini kazanma ve planlamanın önemine ilişkin edinimleri olmuştur. Bu edinimler onların hem gezi düzenlemeye yönelik motivasyonlarını artırmış hem de güçlükleri aşip bu etkinliklerin uygulanabilirliğine onları ikna etmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada, öğretmenlerin sınıf dışı eğitim etkinlikleri konusunda bilgi ve becerilerinin farklı öğrenme mekânlarında yapılan uygulamalarla geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği”ne ön test ve son testte verilen cevapların yüzde ve frekans olarak dağılımlarına bakıldığında “Sınıf Öğretmenleri için Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri” projesi kapsamında alınmış olan eğitimin, genel olarak katılımcıların öz yeterlilik inançlarını artırdığı gözlenmektedir. Öz yeterlilik inancını tamamen destekler nitelikte olan olumlu ifadelerle ilgili sonuçlara bakıldığında bu maddelere verilen cevaplarda “tamamen katılıyorum” ve “katılıyorum” seçeneklerinin yüzde ve frekanslarında son testte artış meydana gelmiştir. Ölçekte yer alan olumsuz ifadelerle verilen cevaplara bakıldığında ise olumlu yeterlilik algısını destekler nitelikte olarak “tamamen katılıyorum” ve “katılıyorum” seçeneklerinin yüzde ve frekanslarında son testte düşüş gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği”ne ön test ve son testte verilen cevapların her bir madde için ortalamaları hesaplanmıştır. Ortalama değerleri göz önüne alındığında tüm maddelerin ortalamalarının da son testte yükseldiği görülmüştür.

Proje grubunun “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlilik İnancı Ölçeği” toplam puanları Bağımlı Gruplar t Testi sonuçlarına bakıldığında ön test puanları ile son test puanları arasında, son test lehine, $\alpha: 0.01$ anlamlılık düzeyinde ve 21 serbestlik derecesinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Proje grubunun ön test puanları ortalaması 4.00 iken son test puanları ortalaması 4.46 olmuştur. Buna dayanarak “Sınıf Öğretmenleri için Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri” projesi kapsamında hazırlanmış ve uygulanmış olan etkinliklerin ve programın sınıf öğretmenlerinin okul dışı çevrelere eğitim amaçlı gezi düzenleyebilme öz-yeterlilik inançlarının olumlu yönde gelişmesini sağladığı sonucuna ulaşılabılır. İşlek’in (2017) 35 resim-iş öğretmeniyle yaptığı araştırmada okul dışı eğitime yönelik aldıkları hizmet içi eğitim sonrası öğretmenlerin öz yeterlik inançlarında artış görülmüştür. Gürsoy’un (2018) araştırması da benzer sonuçları ortaya çıkarmış, fen bilgisi öğretmen adaylarına okul dışı öğrenme dersi kapsamında verilen eğitim sonrası adayların okul dışı çevrelere gezi düzenlemeye yönelik öz yeterlik inançlarında olumlu değişimler meydana gelmiştir. Gonzalez ve Ortega (2018) temel eğitimde çalışan fen öğretmenleri ile müze ve doğal alan gibi farklı okul dışı ortamlarda bir çalışma yürütmüşler ve bu tür bir uygulamanın öğretmenlerin sınıf dışı etkinlik düzenleme konusunda motivasyonlarının ve kendilerine inançlarının artırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretmenlerin, sınıf dışı etkinliklere ya da gezi-gözlem etkinliklerine karşı olan tutumlarını, bu konudaki görüşlerini ya da bu tür etkinlikleri gerçekleştirme durumlarını ve nedenlerini irdeleyen araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalara bakıldığında, öğretmenlerin olumsuz tutumlara sahip oldukları, bu tür gezileri yapmayı sıklıkla tercih etmedikleri gözlenmektedir. Bu tür etkinliklerin tercih edilmemesinin nedenleri arasında çoğunlukla, yöneticilerin olumsuz ve destek vermeyen davranışları, yasal izin sürecinin çok uzun ve prosedürün ağır olması, velilerin sınıf dışı etkinliklerin önemini yeterince anlayamaması, sınıf ve okul dışında risk ve tehlikelerin daha fazla olduğunun düşünülmesi, kalabalık öğrenci grupları, zamanın yetersiz olması ve ekonomik güçlükler karşımıza çıkmaktadır (Demir, 2009; Dietze ve Kashin, 2019; Tatar ve Bağrıyanık, 2012; Tungaç ve Coral, 2017; Tuuling, Öun ve Ugaste, 2019; Yıldırım, 2012). Bu araştırmada da 13 katılımcı sınıf dışı eğitim etkinliklerini uyguladığını 12 katılımcı uygulamadığını belirtmiştir. Katılımcılar, sınıf dışı eğitim etkinliklerinin uygulanabilirliği ile ilgili yukarıda yer alan sonuçlara uygun gerekçeler ileri sürmüşlerdir. Bu güçlükleri daha çok ekonomik maliyet, hazırlık ve prosedürün fazla olması ve yöneticilerin kendilerini desteklememesi ile ilişkilidir. Ancak aldıkları eğitim ile daha önce yaşadıkları sorunlarla nasıl baş edebileceklerine ilişkin becerilerin artmış olduğu söylenebilir. Bununla birlikte öğretmenler aldıkları bu eğitimden sonra öğrencileriyle birlikte gezi düzenleyeceklerini ve eğitimden edindikleri bilgi ve deneyimlerden yararlanacaklarını da ifade etmişlerdir. Işık'ın (2013) TÜBİTAK tarafından desteklenen bir proje kapsamında 25 tarih ve sosyal bilimler öğretmeniyle yürüttüğü çalışmada da müze ve tarih alanlarına ilişkin verilen uygulamalı ve teorik eğitimlerin ardından öğretmenleri, proje öncesinde bu tür mekân ve etkinliklerden yeterince yararlanmadıklarını ama projeden sonra geziler düzenleyerek, öğrendikleri etkinlikleri kullanacaklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların çoğu projeye sınıf dışı eğitim etkinliklerini planlarken neler yapabileceklerine dair bilgi ve becerilerini arttırmak amacıyla katıldıklarını ifade etmişlerdir ve proje sonucunda tüm katılımcıların projeden beklentilerinin gerçekleştiğini ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcı öğretmenler, sınıf dışı eğitim etkinliklerinin ders ve konu alanında, öğretim amacına uygun olabilecek her türlü öğrenme mekânında yapılabileceğini somut yaşantılarla edinmişlerdir. Eğitim sonucunda, sınıf dışı eğitim etkinliklerini planlama becerilerini geliştirmişlerdir. Süreçte kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklerini, ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerini bizzat uygulayarak öğrenmişlerdir.

“Sınıf Öğretmenleri için Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri” projesinin en temel amaçları sınıf öğretmenlerinin sınıf dışı eğitim etkinliklerinin çok iyi planlanarak gerçekleştirilmesi gereken etkinlikler olduğunun farkına varmalarını sağlamak ve planlama becerilerini geliştirmektir. Elde edilen veriler özellikle, öğretmenlerin bu tür gezilerin, yasal prosedürü tamamladıktan sonra, gidilecek yeri bir gidip görmek olmadığını, bu tür etkinliklerin uzun süreli ve detaylı planlamalar ile etkili olabileceğini fark ettikleri gözlenmiştir. Tuuling ve diğerleri (2019), okul öncesi öğretmenleri ile yapmış oldukları araştırmalarında, öğretmenlerin benzer şekilde sınıf dışı öğrenme etkinliklerinin sınıf içine oranla daha fazla ve dikkatli planlamayı gerektirdiğini düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır. Atmaca (2012), araştırmasında fen bilgisi öğretmen adayları ile farklı alanlarda uygulamalı olarak sınıf dışı eğitim etkinlikleri gerçekleştirmiştir. Çalışmanın sonucunda, bu tür etkinliklere katılımlarından sonra öğretmen adaylarının derslik dışı fen etkinliklerini profesyonel bir bakış açısıyla daha ciddiye aldıkları, kuramsal anlamda ve uygulama konusunda yetersizliklerini tamamlayarak alanda yepyeni uygulamalar tasarlayabilecek ve gerçekleştirebilecek duruma geldikleri sonucuna ulaşmıştır.

Proje öncesinde öğretmenler sınıf dışı eğitim etkinliklerini daha çok okul gezileri ve okulun ya da sınıfın dışında yapılan etkinlikler olarak tanımlamışlardır. Ancak eğitim tamamlandıktan sonra ifadelerinde bu tür eğitimlerin yapılabileceği mekânları ve yapılabilecek farklı aktiviteleri çeşitlendirdikleri gözlenmiş, bu etkinliklerin okul öğrenmelerini destekler nitelikte olduğunu ve öğrenmenin her yerde gerçekleşen bir eylem olduğuna dair ifadelere yer verilmiştir. Bu durum katılımcıların sınıf dışı eğitimin ne olduğu ve nasıl yapıldığına dair farkındalıklarının arttığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Feille (2017), sınıf dışı etkinlikleri etkin olarak kullanan beş öğretmen üzerinde yaptığı araştırmasında da öğretmenlerin sınıf dışındaki öğrenme fırsatlarının çokluğunun ve çeşitliliğinin farkında oldukları sonucuna ulaşmıştır. Tuuling ve diğerleri (2019) de araştırmalarında benzer şekilde öğretmenler tarafından sınıf dışı öğrenme olanaklarının çok ve çeşitliliği vurgusunun yapıldığını gözlemlemişlerdir.

Katılımcılar proje sonucunda, sınıf dışına çıkmanın ne kadar önemli olduğunu daha fazla fark ettiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle sınıf dışında daha somut öğrenme yaşantılarının yer alması, öğrenmenin daha eğlenceli ve kalıcı olması ve sınıf dışında öğrenilenlerin yaşama transferinin daha kolay olması, öğrencinin çok boyutlu gelişiminin desteklenmesi öğretim programlarının kazanımlarını desteklemek, gerçekleştirmek amaçlı kullanılabilmesi açılarından önemli olduğunun farkına varmışlardır. Svobodová, Misařová, Durna ve Hofmann (2020) 18 ilköğretim öğretmeni ile yürüttükleri araştırmalarında öğretmenler, sınıf dışı etkinliklerin öğrencilerin bilgi, beceri, tutum ve sosyal ilişkiler alanlarında gelişimlerini desteklediklerini ifade etmişlerdir. Meydan ve Akkuş da (2014) 32 sınıf öğretmeni adaylarıyla müze gezilerine yönelik uygulamalar sonrasında sosyal bilimler dersinde müze gezilerini kullanma konusunda görüşlerini almışlardır. Adaylar, müze gezilerinin yaparak yaşayarak öğrenmenin öğrenilenleri kalıcı hale getireceği, öğrencilerin derse olan ilgilerini artıracacağını, bilgilerin somutlaşacağı ve çocuklar için dikkat çekici olacağını belirtmişlerdir.

Öğretmenler, projenin yukarıda yer alan mesleki katkıları dışında eğitimlere katılma konusunda isteklerinin arttığı, farklı bakış açıları kazandığı, meslektaşlarıyla yakın ilişkiler kurup onlarla bilgi ve deneyimlerini paylaşma olanağı da bulduklarını ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak "Sınıf Öğretmenleri için Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri" projesi kapsamında hazırlanmış ve uygulanmış olan etkinliklerin ve programın sınıf öğretmenlerinin okul dışı çevrelere eğitim amaçlı gezi düzenleyebilme öz-yeterlilik inançlarının olumlu yönde gelişmesini sağladığı söylenebilir. İlgili alan yazına bakıldığında bu tür uygulamalı etkinliklerin öğretmenlerin sınıf dışı etkinlikleri uygulama konusunda kendilerine olan güven ve motivasyonlarını arttırdıkları gözlenmektedir (Gonzalez ve Ortega, 2018; Gürsoy, 2018; İşlek, 2017). Çalışma sonunda katılımcıların, sınıf dışına çıkmanın önemini, öğrencilere ve öğrenme sürecine katkılarını ve en önemlisi bu tür etkinliklerin çok iyi bir planlama ile gerçekleştirilmesi gerektiğini fark ettikleri tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına dayanılarak şu öneriler sunulabilir:

1. MEB'de farklı düzeylerde çalışan öğretmenler için bu tür uygulamaların yoğun olduğu hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir. Hatta bir eğitimcilerin eğitimi çalışması ile sınıf dışı eğitim alanında daha yetkin formatör öğretmenler yetiştirilmeli ve daha geniş bir kitlenin bu tür eğitimleri, çalıştıkları bölgelerde almaları sağlanmalıdır.
2. Bu eğitimler uygulamalı olmalı, farklı ders, konu ve disiplinlerle ilişkilendirilmeli, drama gibi etkin öğrenme yöntemleri ve farklı araçlarla zenginleştirilmelidir.
3. Bu tür projeler daha geniş kitlelere ulaşacak ve farklı branş ve seviyelerdeki öğretmenlere de hitap edecek şekilde yaygınlaştırılmalıdır.
4. Eğitim fakültelerinde, öğretmen yetiştirme programlarında sınıf dışı eğitime yönelik derslere yer ve ağırlık verilmelidir.
5. Eğitim fakülteleri sınıf eğitimi lisans programlarında yer alan öğretim dersleri sınıf dışı öğrenme yaşantılarıyla ilişkilendirilmelidir.
6. Sınıf öğretmenleri için düzenlenecek bir hizmet içi eğitimin içeriği ihtiyaç analizi ile belirlenip, sınıf öğretmenleri için bir sınıf dışı eğitim programı hazırlanabilir.
7. Tüm branşlardaki öğretmenlerin sınıf ve okul dışına çıkmada yaşadıkları güçlüklerin tespit edilmesi amaçlı geniş örneklem üzerinden veri toplanan araştırmalar yapılmalıdır.
8. Farklı konu alanları ya da yaş grubuna hitap eden öğretmenler için bu tür eğitim programları hazırlanıp etkililiğinin test edildiği, araştırmalar yapılmalıdır.
9. Öğretim programları paralelinde sınıf dışı eğitim etkinliklerine dayalı programları hazırlanarak farklı yaş, sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerle uygulanarak akademik, başarı, duyuşsal, sosyal gelişim üzerine etkileri vb.ni araştıran çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Altın, B. N. ve Oruç, S. (2008). Çocukluk döneminde doğa sporlarının çevre eğitiminde kullanımı. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(35), 10-18.
- Atmaca, S. (2012). *Derslik dışı fen etkinlikleri ve bu etkinliklere dayalı öğretimin öğretmen adayları üzerindeki etkileri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bozdoğan, A. E. (2016). Okul dışı çevrelere eğitim amaçlı gezi düzenleyebilme öz-yeterlik inancı ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 9(1), 111-129.
- Bozdoğan, A. E. ve Kavcı, A. (2016). Sınıf dışı öğretim etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri dersindeki başarılarına etkisi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 13-30.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2019). *Karma yöntem araştırmalarına giriş* (2. bs., M. Sözbilir, Ed. ve Çev.). Ankara Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demir, M. K. (2009). Sınıf öğretmenlerinin gözlem gezilerine yönelik tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 467-478.
- Demir Göloğlu, C. ve Yılmaz, H. (2018). Sınıf dışı eğitim faaliyetlerinin öğrencilerin bilim ve teknolojiye yönelik tutumlarına etkisi ve duygu analizi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 101-116.
- Demirel, Ö. (2005). *Eğitim sözlüğü* (3. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dietze, B. ve Kashin D. (2019). Perceptions that early learning teachers have about outdoor play and nature. *LEARNing Landscapes*, 12, 91-105.
- Ertaş, H., Şen, A. İ. ve Parmaksızoğlu, A. (2011). Okul dışı bilimsel etkinliklerin 9. sınıf öğrencilerinin enerji konusunu günlük hayatla ilişkilendirme düzeyine etkisi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 5(2), 178-198.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde program geliştirme* (10. bs.). Ankara: Meteksan Matbaacılık.
- Feille, K. K. (2017). Teaching in the field: What teacher professional life histories tell about how they learn to teach in the outdoor learning environment. *Research in Science Education*, 47, 603-620.
- Ford, P. (1986). Outdoor education: Definition and philosophy. <https://www.ericdigests.org/pre-923/outdoor.htm> adresinden erişildi.
- Fitzpatrick, C. N. (1968). *Philosophy and goals for outdoor education* (Yayımlanmamış doktora tezi). Colorado State Üniversitesi, ABD.
- Gonzalez, D. B. ve Ortega, C. V. (2018). Change of the ideas of science teachers after participation in a training program on the use of non-formal educational places [Özel sayı]. *LUMAT: International Journal on Math, Science and Technology Education*, 6(2), 46-63.
- Gürsoy, G. (2018). Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları. *Turkish Studies*, 13(11), 623-649.
- Halligan, M. W. (2006). *Outdoor education for middle school youth: A grant proposal project* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). California State Üniversitesi, ABD.
- Işık, H. (2013). The effect of education-project via museums and historical places on the attitudes and outlooks of teachers. *International Journal of Academic Research*, 5(4), 300-306.
- İşlek, D. (2017). *Okul dışı eğitimde müze kullanımına yönelik geliştirilen hizmet içi eğitim programının öğretmenlerin başarı ve öz yeterlik inançlarına etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, KKTC.
- Kimber, D. ve Smith, M. (1999). Field work, visits and work outside the classroom. M. Ashley (Ed.), *Improving learning and teaching in the humanities* içinde (s. 101-118). Florence, USA: Taylor & Francis.

- Kime, D. B. (2008). *Outdoor adventure education instructor teaching in postsecondary education settings: Educational connoisseurship and criticism case studies in Canada* (Yayımlanmamış doktora tezi). Denver Üniversitesi, ABD.
- Malkoç, S. ve Kaya, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanımı. *İlköğretim Online*, 14(3), 1079-1095.
- Martin, S. C. (1999). *The influence of outdoor school yard experiences on elementary students' environmental knowledge, attitudes, behaviors and control levels* (Yayımlanmamış doktora tezi). Florida Üniversitesi, ABD.
- Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasının önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 402-422.
- Milli Eğitim Bakanlığı Ankara Hizmet İçi Eğitim Enstitüsü. (2019). Müze eğitici eğitimi kursu. <http://ankarahee.meb.gov.tr/www/muze-egitici-egitimi-kursu/icerik/269> adresinden erişildi.
- Okur Berberoğlu, E. (2015). Ekopedagoji temelli sınıf dışı çevre eğitiminin çevre farkındalığı üzerine etkisi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12-1(23), 67-81.
- Sontay, G., Tutar, M. ve Karamustafaoğlu O. (2016). Okul dışı öğrenme ortamları ile fen öğretimi hakkında öğrenci görüşleri: Planertaryum gezisi. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 1-24.
- Svobodová, H., Misařová, D., Durna, R. ve Hofmann, E. (2020). Geography outdoor education from the perspective of Czech teachers, pupils and parents. *Journal of Geography*, 119(1), 32-41.
- Tatar, N. ve Bağrıyanık, K. E. (2012). Opinions of science and technology teachers about outdoor education. *İlköğretim Online*, 11(4), 883-896.
- Tovey, H. (2007). *Playing outdoors*. Buckingham: Open University Pres.
- Tungaç, A. S. ve Coral, M. N. Ü. (2017). Fen bilimleri öğretmenlerinin okul dışı (doğa deneyimine dayalı) eğitime yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(26), 24-42.
- Tuuling, L., Õun, T. ve Ugaste, A. (2019). Teachers' opinions on utilizing outdoor learning in the preschools of Estonia. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 19(4), 358-370.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, R. (2012). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler derslerinde gezi-gözlem yönteminin uygulanma durumunun incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.